

Avui fa cent anys que Aribau, amb l'«Oda a la Pàtria», iniciava la renaixença catalana.

SUPERVIVENCIES

Jurisdiccions feudals dintre la República

Els darrers esdeveniments d'Andorra, que aquests dies han comentat els diaris, volen dir que, finalment, aquesta vall pirenaica situada al vessant mediterrani s'ha de veure anexionada a França? Com a catalans ho deploràrem i ho combatríem. No podem deixar-nos usurpar un tros de Catalunya, i hem de fer valer els nostres drets ara i sempre.

Però, per altra banda, val a dir que si algú ha treballat a favor d'aquesta usurpació (cas que fos certa), no hi ha dubte que

a qualsevol altre domini feudal dins la França.

Això és un cas normal. La part dels Foix esqueia a la França. El fet veritablement anormal és que, a Espanya, en abolir-se el règim feudal, aquestes atribucions del bisbe de la Seu, feudatari llavors del rei d'Espanya, no s'haguessin fet passar a la Corona. Potser la seva condició de dignitari de l'Església, en temps que les dignitats eclesiàstiques feien u amb el tripijoc polític, l'en preservà. També, i encara més, la peresa, l'a-

De Dijous — a Dijous

En aquest mateix lloc, ja fa bastant de temps — era el primer any de MIRADOR —, fèiem una defensa del cul de café i assenyàvem l'eficàcia de perdre el temps. No tenim a mà aquelles ratlles, i per tant no és possible de saber literalment el que deien, però responem com responem a una convicció fonamentada en l'experiència, no temem de caure en cap contradicció, que, en tot cas, tampoc ens afectaria gran cosa.

Deixem sostenir que l'home necessita unes estones de distensió i de relació amb els altres, de tracte no indicat per les obligacions professionals. I aquí on a penes hi ha altres llocs de conversa que els cafès, aquests són els succedanis d'altres facilitats de relació que abunden en països més afïnats que el nostre en la vida civil.

No n'hi ha prou de les universitats i de les biblioteques. Hi ha erudits que no són res més que ases carregats de llibres, perquè ésser ase o no ésser-ne és una qüestió de qualitat i no pas de quantitat. Cal una mica de tracte amb tota mena de persones, i per a viure és utilíssim de veure viure els altres. I, en aquestes latituds, fer de cul de café en les moltes maneres de fer-ne, és un mitjà d'adquirir experiència i una flexibilitat d'esperit que fa el seu servei en la vida.

Però el perill és començar a fer de cul de café i no saber-se'n moure. Parodiand una frase famosa, es podria dir que fer de cul de café porta a tot, mentre se'n sapiga sortir a temps. I el mal és que molts, la majoria, no saben quan han de dir prou, i s'hi queden tota la vida. Passa això amb l'alcohol, del qual es pot usar, però és perjudicial abusar-ne.

Tota la vida espanyola porta la marca d'un excés de café. Aquell gran tarambana de Primo de Rivera va dir que devia la seva formació política a les seves llarguíssimes estades al casino de Jerez i en els d'altres llocs. I una mentalitat així devia inspirar un conegut repòrter quan escrivia en un diari de l'Esquerra, ja quatre o cinc dies, que el café ha estat i és la millor escola de la política peninsular.

Si aquest xicot sospesés una mica el que escriu — tant demanarem! — s'hauria d'haver adonat que això és un blasme del règim i que la tara més formidable de la vida política d'aquest país és la seva naixença entre les taules d'un café; que tot porta un séc inconfusible de les ximplès discussions entre copes d'aigua amb volves de cendra i pudor de tabac fred.

Precisament una de les tasques del nou règim en la reconstrucció d'un país ha d'ésser la de donar més serietat a la política extirpant-li aquest vici d'origen, que en fa una cosa sòrdida i baixa de sostre.

Però si hi ha «escriptor» s'ha fet una cultura gràcies a una malaltia que li ha permès, en les llargues esperes a cal metge, llegir les revistes il·lustrades madrilenyes, es comprèn que hi hagi polític que no s'hagin format enlloc més que al café — C.

MIRADOR INDISCRET

Catalunya, segons el Pantarca

Ens ho expliquen... i ho creiem. L'escriptor Max Jacob es trobava, en certa ocasió, de visita a casa un català amic seu, a París.

Aquest tenia damunt la taula de treball diferents llibres catalans. Max Jacob els fullejà àvidament.

— C'est interessant, c'est très intéressant! — anava dient.

Pocs dies després, parlant amb l'Ors, l'escriptor francès li expressava la seva admiració per l'esforç que representaven aquells llibres i la llur qualitat. A través d'ells, Catalunya havia estat per Max Jacob una revelació.

L'Ors, però, tregué importància a la cosa... Displícit:

— La Catalogne? Ça n'existe pas!

El propi Max Jacob ho contava, indignat, l'endemà, al seu amic.

Expedició mariana a Andorra

En ocasió dels recents esdeveniments de la veïna República d'Andorra, gairebé tots els diaris que s'estimen una mica han tramès a Andorra enviatos especials. El senyor Pich i Pon no volgué ésser menys i disabte passat, a darrera hora, encarregà a En Màrius Aguilàr que hi enviés un redactor de la casa.

En Màrius, però, preferí anar-hi personalment i organitzà una expedició. Hi anaren, ultra l'Aguilàr, un redactor, el fotògraf Badosa, un cambrer (!) i un ciclista de la casa, el qual conduïa el cotxe expedicionari, una camioneta de les que utilitzen per a repartir el diari. En qualitat d'invitada hi anava també Irene Polo.

De debò s'afaitarà?

La camioneta utilitzada per l'expedició Aguilàr a Andorra no era pas nova de trinca, ni molt menys. Les avaries es succeïren una a l'altra; la darrera, la ruptura d'un eix de les rodes, impossibilità al vehicle de seguir el viatge. Els expedicionaris, després d'haver dinat copiosament, seguint l'exemple del cap de l'expedició, en una masia propera al lloc de l'accident, aconseguiren arribar a la Seu d'Urgell, al cap de dotze hores d'haver sortit de Barcelona, dintre d'un camió dels que s'utilitzen per a transportar bestiar en viu.

Arribats a la Seu, tots plens de pols i ja de nit, En Màrius preguntà al xofer del camió, amb aire de compliment:

— Què li haig de donar?

— Miri, doni'm quinze duros — contestà el xofer amb aire displícit.

En Màrius cuita-corrents hagué de reunir la resta de l'expedició per a poder pagar al xofer que tan caritatívament els havia recollit.

Tot sopant després, En Màrius Aguilàr deia als seus acompanyants en un to trist i desganyat:

— Després d'aquestes aventures tan desgastades m'hauré de tallar el bigotí periòdic.

Els invasors inesperats

Dimarts al migdia, entre els repòrters municipals es feien grans comentaris sobre l'expedició de l'Aguilàr a Andorra.

Un d'ells preguntà al company que havia anat a Andorra en la mateixa expedició:

— Què, esperaven els andorrans aquesta invasió de forces franceses?

— No. Tampoc s'esperaven que hi anés En Màrius — saltà, ràpid, un altre dels repòrters.

Cultivant-se la fama

En un setmanari barceloní, ha aparegut un interviu-biografia de Joan Casanoves. Parlant dels seus temps d'estudiant, diu el president del Parlament català:

«...vaig matricular-me immediatament de llicenciatura i vaig examinar-me de revàlida un dia a les deu del matí, després d'una juerga històrica que va acabar a les nou a casa d'una ballarina.»

No ens hem quedat massa sorpresos. Una vegada, l'altra protagonista d'una aventura galant del dantonià orador, després d'explicar-la, exclamava:

— Quel crâneur, ce Casanovas!

Anar de pressa

Un redactor de *Le Journal*, Max Massot, ve publicant a l'esmentat diari un pintoresc reportatge sobre Barcelona. Ha escrit, entre altres coses, que del barri de les Drassanes se'n diu barri xinès perquè la gent seu a terra, pels carrers, amb les cames creuades. Ha parlat també de la dansa catalana — la sardana? — ballada amb frenesi a La Criolla.

Max Massot conta, però, molt carregats de color, fets i anècdotes veritables, com el dinar que li oferí, amb xampany i tot, el més poderós dels nostres homes del milieu, que ell anomena, discretament, Gegène II. Ens consta que el dinar tingué lloc a la Font del Lleó.

Algú va sorprendre's que Max Massot hagués reeixit apropar el diem-li també Gegène II, que és la cautela feta carn i ossos, dinar amb ell i conversar-hi de matèries relliscoses que Gegène II, segons els seus amics, defugí sempre.

Meridional cent per cent, Max Massot replicà tot seguit:

— Per què no? Als cinc minuts d'ésser a Barcelona, coneixia la seva existència; als deu, l'emprenia a les Rambles, sense prèvia presentació de ningú, i als quinze...

— Ja dinàveu piegats?

— Als quinze, fèiem el vermut. El dinar fou l'endemà. Ah! Però ja hauria pogut sopar amb ell aquell dia mateix.

On arribaran?

Les baralles entre *L'Opinió* i *La Humanitat*, les dues revingudes comares periodístiques de l'Esquerra, si alguna cosa tenen de substancials, són la mena de lèxic emprat per l'una i l'altra.

Quan la primera diu a la segona «inconscient», aquesta li contesta «senyosar». A aquest adjectiu, l'ofesa respon amb un «hipòcrita» ressonant. Llavors la de bell nou apostrofada diu amb irritació «arri allà!».

Hom preveu que la pròxima setmana, de continuar aquestes disputes, no serà gaire honest deixar llegir aquests diaris als fills menors d'edat dels bons i pacients subscriptors.

Poesia i pessetes

Qui no coneix les activitats joc-floralesques d'Octavi Saltor? De cada cinc Jocs Florals que es celebren a Catalunya, ell és membre del jurat de quatre. Però en aquell certamen en què ell no té autoritat, a causa del mecanisme tan conegut a les capelletes literàries, surt premiat també quatre vegades.

Ara, la setmana passada, ha publicat un article a *La Veu de Catalunya* dient que no s'hi val a donar premis de vint-i-cinc pessetes. Té raó Octavi Saltor. És una mesquina, en aquests temps difícils.

Però si els nostres petits mecenes es decideixen a augmentar el valor metàl·lic dels premis, tindran també perfectament dret a dir que no s'hi val que una mateixa poesia surti premiada, amb quatre títols diferents, en quatre distints Jocs Florals... i cada any!

Servir a la veritat

En una conferència editada sota el títol *La ràdio a casa nostra*, d'un tal Alexandre Forcadès, els exemplars de la qual s'han repartit gratuïtament i pròdigament pertot arreu, i on es pretén demostrar que una de les dues emissores de Barcelona va ésser més catalanista que l'altra durant la Dictadura, llegim el següent paràgraf:

«I és J. S. Cordovès qui porta a la direcció artística de Ràdio Barcelona el director de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, Adrià Gual, cosa que no havia estat possible abans de la ruptura amb l'Associació, per oposar-s'hi el senyor Rifa, que tenia por de comprometre's, perquè, segons ell, Adrià Gual era considerat com a separatista.»

Adrià Gual, separatista? No recordem pas que la Dictadura, com passà a d'altres, l'hagués destituït del seu càrrec de director esmentat en el paràgraf copiat. Al contrari, encara tenim present les representacions en castellà davant els dictadors, a Madrid, de les obres catalanes *El ferret de tall* i *Mossèn Janot* traduïdes amb el nom d'*El herrore de corte* i *El Padre Juanico*, respectivament.

Si tota la profusa documentació de *La ràdio a casa nostra* és així...

Superenxufisme

Un antic militant del catalanisme intransigent, un dia soldat a Prats de Molló i avui soldat a la burocràcia administrativa de la nostra rica i plena i malaruada ciutat, es lamentava l'altre dia, en una tertúlia del Cafè de la Rambla, de la desatenció que els poders omnímodos del seu Partit havien tingut vers la seva persona que «aduc va anar a fer mitings electorals».

— Digueu-me i sigueu-me francs—deia—: està bé això que a tot un oficial de primera classe de l'Ajuntament com sóc jo, li donin una plaça de director de mercat de classe tercera?

I, això, ho deia amb una bona fe extraordinària i amb una manca absoluta de rubor que desconcertava...

Un sardanista inesperat

Els estujejants de la Garriga veïeren arribar l'altre dia, a l'hora de l'audició de sardanes, un senyor foraster, de cabells esbullats, acompanyant dues senyores que per totes les traces eren alemanyes.

El senyor estava impacient perquè les sardanes no començaven, i ho estigué més quen, després que la cobla feia ja estona que tocava, cap anella no s'havia encara format.

El senyor rondinava en alemany.

Unes gentils xicotes, per complaure aquell estranger, que segurament s'havia traslladat des d'algun poble veí a la Garriga per a veure ballar la nostra dansa, feren un rotlló.

Aleshores, amb gran sorpresa de tothom, el senyor foraster hi ingressà.

Oh, i ballava bé i tot!

Adhuc repartia els punts:

— Dos, dos, tres!

Aquell «estranger» era el nostre amic Eugeni Xammar, que està de vacances a l'Ametlla del Vallès.

Les senyores que anaven amb ell eren la seva esposa i la seva cunyada. Elles havien volgut veure, realment, ballar la sardana. Ell, català cent per cent, no havia sabut estar-se de ballar-la.

Una piquipona

Es tracta d'una dama que estujeja a Sant Feliu de Guíxols, molt distingida:

— Tinc uns nebots, senyora—explicava un dia—, que han estudiat a Suïssa, que és més enllà de l'estranger.

Aquesta dama, sabedora un dia que els cavalls es venien per unces, i deia que «bé es podien vendre per terces, com els conills», troba sempre motius de sorpresa. No fa gaire, en acostar-se la festa major de Sant Feliu i en comentar-se davant seu que el primer d'agost fos la diada comunista, exclamà:

— No sabia que els comunistes també tinguessin Sant Feliu per patró.

L'arribada dels gendarmes a Andorra

és l'Estat Espanyol. Un cop més, els catalans ens hem de plànyer de la tradicional incúria diplomàtica dels governs de Madrid.

I, posats a pesar les responsabilitats, també n'escauen a Catalunya i als que avui guien la política del nostre govern, que ha mostrat en aquest cas, com en tants d'altres, ignorar sistemàticament tots els problemes que no siguin els de l'urna electoral.

L'hegemonia de França, seguida de l'absorció, és una conseqüència inevitable de la desigualtat de forces dels dos coprínceps. D'una part, tota la nació francesa; de l'altra el bisbe de la Seu d'Urgell. Pel senzill mecanisme explicat a la falla de l'olla de terrissa i l'olla de ferro quan anaven pel món, França havia d'esclafar al bon senyor bisbe, tard o d'hora...

L'havia d'esclafar. Però algú ens podria respondre que el bisbe de la Seu tenia l'obligació d'esperar amb estoïcisme l'hora de la mort copríncepsca i prou. Això no és exacte. Per veure-ho, no cal sinó examinar amb un xic d'atenció les coses.

Anem doncs a fer una mica d'història de com ha perdurat fins avui la co-soberania sobre Andorra, cas pintoresc en el dret nacional modern.

Com s'ha produït la situació política *sui generis* d'Andorra? En resum, aquesta vall, que antigament pertanyia ensens a la casa de Foix i al bisbat de la Seu, un dia es trobà amb els reis de França representant la casa de Foix. Si no hagués estat així, amb l'abolició del règim feudal a França, en temps de la Revolució, també hauria vist absorbits els drets feudals de la casa de Foix per la més alta jerarquia de la França, sota qualsevol règim. De la mateixa manera que

versió a entrar en discussions amb França, en un règim d'abjecció i d'anar tirant, produïren aquest prodigi d'existir a Espanya, en ple XIX i XX, un poder feudal, i, per adobs, vinculat al càrrec d'una dignitat eclesiàstica.

Hauria estat menys estranya la continuació del ducat de Cardona, sota la jurisdicció de la casa de Medinaceli.

Vingué la República i continuà l'abus feudal. A Madrid ningú no se'n preocupà. No creiem tampoc que, a Catalunya, ningú no se'n hagi preocupat, per ara.

Hem fet tard? El cert és que si no és ara, dintre de poc, Andorra serà, *de iure* i *de facto*, tota francesa.

Cal, sigui com sigui, posar-hi un remei. Anular un dret feudal il·lícit i, per la mateixa raó que el president de la República francesa és copríncep d'Andorra, l'altre ho fos el de la República Espanyola. I, aquest, al seu lloc, hauria de delegar el copríncepat en la persona del president de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta és la solució de sentit comú i de dret polític.

I, per si no fos prou, el govern de la República no pot tolerar més que un dignitari radicat dintre el territori nacional, cobrant, com a copríncep, del pressupost, pugui entendre's amb una potència estrangera per a envair un territori, sense abans haver-ne demanat prèvia autorització. Què diem autorització! No se n'havia donat ni notícia al govern de la República Espanyola.

Cal resoldre definitivament la qüestió de la co-soberania d'Andorra, si ja no és que, en volèm fer present a la potència veïna. Un present sense compensacions. Una renúncia il·lícita de drets inalienables.

JA HI TORNEM A ÉSSER

— O espanyols o estrangers!

— Ara sí que m'ha mort!

Harlem al carrer Nou de la Rambla

Bodegó del barri negre. Carrer Nou de la Rambla. El nostre Harlem aplega homes de color de llocs molt diferents i de totes procedències: Cuba, Puerto Rico, Martinica, Fernando Poo i Senegal, ultra els de Geòrgia, Alabama i altres Estats d'Amèrica del Nord. Els cubans, però, hi tenen una majoria absoluta. L'únic mitjà accessible per a tot ciutadà blanc que vulgui observar-los. Tothom pot interrogar-los i donar-los un copet a l'espatlla. Són francs i visibles. En ells no hi ha misteri. La misèria o l'èxit circumstancials o permanents els traspua a flor de pell. Llurs ànimes són diàfanies, transparents, llegibles a distància. Són d'una inofensivitat que els fa tolerables i simpàtics.

La lluita per la vida, amb el no-res com mitjà, els fa aixopugar, tots en bloc, en un instint de reunió defensiva, en un recó del carrer Nou de la Rambla obscur com el color de la llur pell. Un bodegó, mig bar mig dipòsit de gelats, on bescanvien les impressions, les noves, les tristeses. On procuraven donar l'ajut al més vençut. On hom admira l'afavorit per la sort i es festegen els seus èxits. On, també, hom enyora el país natal abandonat...

Una vegada eren tres mulats... Tres mulats de l'illa de Cuba, joves, optimistes i valents. Boxadors per afició i amb pretensions de fer-ne un ofici, sortiren de les Antilles disposats a córrer món. De cop, volent o per equivocació, vingueren a parar a Barcelona. Heus ací que, boxadors i negres, ben aviat havien d'atreure l'atenció dels promotors de la boxa al nostre Paral·lel. Un dia foren presentats a dalt del ring, entre combat i combat, sota d'un Niàgara de llum lletosa; «El equipo cubano recién llegado que actuará en una de las próximas reuniones», digué el *speaker*, mentre els tres mulats giravoltaven fent saltirons sobre la punta dels dits del peu i simulaven unes encaixades de mans efusives i cordials, i una setmana després tenia lloc el debut. Dels tres, dos perderen sense quedar malament i l'altre electrocutà l'adversari al primer cop de puny que li adreçà.

Aquell cop de puny fou una cosa tan seriosa, que l'admiració del públic s'estengué a tot l'equip, i vetaquí que cop i admiració vingueren a formar la primera pedra de la immigració de la gent de color a Barcelona. Ja us direm per què: aleshores, vetllada sí i vetllada també, un o altre de l'equip sortia al ring a boxar, perquè el detentor del veritable èxit de l'equip, per boxar ell, posava com condició fer boxar els altres. Hi hagué feina per tots i de pessetes no en faltaren.

Llavors un d'ells va tenir la gran pensada d'escriure a la seva mare, una negra de Matanzas que havia tingut onze fills de dotze pares diferents i que tenia la debilitat de deixar-se seduir pels gallegos més poca-vergonyos de l'illa, sota del fullatge d'una guaiaba frondosa de l'exida de casa seva, i aquí ve la veritable mare dels seus. La carta, que comença dient: «Mi inolvidable mamacita Rita», acabava així: «Le dirás a Cheo, a Atilio y a Epifanio que aquí se vive con felicidad y sosiego, que los morenos tenemos un grandísimo suceso y que la boxa cubana tiene en esta linda villa muchísimo público. Creo que deberían dejar la isla y venirse prontamente...»

Què va haver dit el nostre home! Aquelles paraules a la bona senyora Rita havien d'assolir una transcendència insospitada. Els Cheos, els Epifanios i els Atilios arribaren tot seguit... a dotzenes!

Una vegada ací i tocada alguna de blanca, els nou-arribats escrivien a llurs mares, familiars i parents confirmant allò de «vive con felicidad», i quedà, de fet, format dintre de l'illa de Cuba una mena de circuit com els que es formen amb aquelles oracions que es reben per correu en les quals hi ha una nota que diu: «esta oración ha de dar la vuelta al mundo y debe usted mandarla a cinco personas más, de lo contrario le sucederá una desgracia», o, per dar un exemple més real, el cas transcendental de la immigració murciana ocasionada per les bones notícies donades per un home de Múrcia optimista i afortunat que vingué, el primer, a Barcelona i s'hi guanyà bé la vida.

Gairebé tots els vagabunds de Cuba amb un parell de punys susceptibles d'esquerdar una mandíbula o amb vocació musical suficient per a fer sonar una carabassa fardada de grans de sorra s'assabentaren de la felicitat dels Cheos, dels Epifanios i dels Atilios. Un munt de Kids, de Joes, de Jacks i de Globys caigueren damunt dels nostres rings i sobre els entarimats de jazz com una plaga de llagosta. La immigració negra cubana de boxadors fou un fet en el mateix moment en el qual el *dansón* i la *biguina* s'imposaven a tot arreu on es balla.

Fou aleshores que la colònia cubana i d'altres terres que donen homes de color començà a tenir importància i fou llavors quan els barcelonins als quals els agrada passejar pel carrer de l'ex-Comte de l'Asalto començaren a veure-ho tot molt negre.

Als cubans negres més o menys boxadors o músics els ha passat, com passà als murcians, que ara són massa. Allò que era la felicitat per a uns pocs, no ho és per a una unió i ja comencen a enyorar l'illa, el tufet commovedor de l'aportado de *tasajo* i d'aquelles solemnes confitures de mamei, aguatate i xirimioia de la mamacita Rita...

Hi va haver boxador que va venir per guanyar-se la vida amb els punys i s'ha passat al camp del jazz. Recordem el cas d'un mulat que arribà fent de manager d'un indi seminola autèntic. L'home volia ésser un tècnic de boxa i un intel·lectual on no fan falta més que punys i un dia l'indi li va fer un *pronunciamento* i se'n va tornar a Amèrica, la qual cosa l'obligà a agafar una carabassa sonora i anar-se'n a fer

soroll com comparsa d'una orquestra típica islenya formada per un cubà, el qual era ell, i sis nois de Granollers que componien la resta. També hi va haver músic que volgué provar sort amb els punys; dissortadament va haver de continuar boxant la caixa i removent els platets...

Ni músics ni boxadors, però, tenen feina continuada. Alguns menen una vida un bon xic tèrbola. Altres, portats per aquella pusillanimitat que sembla característica de llur raça, passen una misèria més negra que

La sorollosa arribada d'Eligio Sardiñas a Barcelona

l'epidermis que llueixen. Algun vagabund de professió viu a l'esquena dels qui han fet sort i algun del ram del jazz i de la dansa, més mundà i més refinat per raó del seu ofici, accepta l'ajut d'una amiga amb qui viu, la qual els guanya a la seva manera. Hi ha de tot.

Un bon tant per cent d'aquesta gent són víctimes del mal del país, d'aquest mal barceloní que tants d'estralls fa i tantes conseqüències ens porta: la vagància. Arribats a Barcelona amb una o altra aptitud o ofici, decideixen fer-hi estada llarga. Al cap d'un temps la majoria han perdut l'aptitud i l'ofici i han passat a engrassar el cens de vagabunds del qual tan perjudicats estem.

El negre, sentimental i bohemí de nàixença, es deixa caure aviat en el desviamenent que pertot arreu l'envolta, el mal exemple li enterboleix les poques ganes que té de lluitar i l'ambient en el qual viu acaba d'arrodonir l'obra convertint-lo en un *vago* més.

Citaríem un munt de casos. Tot fet el *badoc* pel carrer Nou de la Rambla se'n pot veure un mostrari complet. N'hi ha un que vingué fa uns anys com chef de jazz enfront d'una orquestra i un quadro coreogràfic, que no s'ha mogut mai més de Barcelona. Avui passeja pel carrer amb la roba de l'escena, smoking comprès, cosa que vol dir l'estat en què es troba.

Tothom recorda el negre Leopoldo, el qual tenia la debilitat de saludar amb una gran barretada tota persona que passant pel carrer l'esguardés un xic. Vingut, segons sembla, ric, morí a la nostra ciutat completament miserós. Vivia de les propines que guanyava fent de recader i cobrant rebuts a clients repetanis mitjançant una persecució persistent i passiva del queur, el qual acabava pagant per treure's aquell homenet del davant que se li apareixia com un fantasma negre.

Jack Johnson, campió del món de boxa de totes categories, vingué a Barcelona i per no fer excepció de la regla deixà entre nosaltres la seva fortuna, la moral i, si no el títol que no recordem si havia ja perdut, hi perdé els dots d'atleta per reconquistar-lo.

Johnson no fou home de carrer Nou. Ric com era, s'enamorà de l'aire senyoril i reposat de la gent i dels carrers de la dreta de l'Eixample, on llorà un espai principal al carrer de Mallorca, el qual decorà amb cambres i majordoms d'una manera abundosa. Així esdevingué un burgès més al barri. A les sis en punt de la tarda, un cotxe de dos cavalls i cotxer amb copalta l'esperava al peu de casa seva, cada dia. Previs dos tombs pel Passeig de Gràcia, es feia portar a l'aperitiu de l'Edén o de l'Excelsior, on era el veritable «amor». Allí féu la coneixença dels més conegutíssims fills de casa bona i de fabricants de teixits del país. Engorronit per aquell «anar fet» tan nostre i gens desagradable a practicar, un dia s'adonà que la seva fortuna estava a les escorrialles... Fou, però, massa tard. La fortuna estava ja esgotada i l'atleta havia criat una tripa lamentable com la dels senyors Esteves i Canons conveïns del seu principal espai i assolit el carrer de Mallorca... El pobre Johnson, malgrat la fugida de Barcelona, ja no féu mai més res de bo...

De tots els que coneixem, en la nostra llarga experiència i observació adquirides a força de cafès i de vermuts davant del palau Güell, un sol porta l'aire de progressar. Es senyala i fa de ballarí d'escena. Té una companyia intel·ligent plena de dots coreogràfics i es guanyen bé la vida al Paral·lel i per les poblacions importants de Catalunya. Va vestit amb aquella elegància i estilització impecables dels homes de color quan volen vestir bé. Algun cop el veiem sobre les deu del matí amb el smoking penjat al braç camí de la planxadora. Heus ací un detall d'home conscient de les necessitats de la seva professió i de l'ordre que ha d'imperar en tota cosa que es mení amb serietat.

El nostre Harlem en tot moment ha tingut una mena de *Black King* damunt del qual ha caigut tota l'admiració i respecte de la colònia. Aleshores l'afavorit ha esdevingut el negre més important i considerable d'aquest Harlem d'expatriats.

Primer aquest rei, incontestablement, fou el cubà Joe La Roe, un homenet de color el qual portava uns anys a Madrid en l'obscuritat més absoluta i que eixí a Barcelona on, un moment, es féu cèlebre pels seus cops d'un poder cloroformitzador de cossa

de cavall. Boxador era i és, doncs, però el seu regne fou efímer, ja que tot seguit se li endugué la consideració i admiració dels compatriotes i altra gent de color el mulat Kid Tunero, un cubà de color de taca de permanganat, pertanyent a la primera remesa que ens arribà del país de l'ex-valent Machado.

Inspirà enveja i admiració a la colònia bastant de temps. Arribat a Barcelona, solament amb pretensions d'ésser un boxador, com únic bagatge, ha assolit un dels

deixalls que viuen de la pietat dels de llur raça que es troben en plenes facultats. De tant en tant es recolzen al mur, per alleugerir la fatiga, i segueixen escoltant sense dir res...

A les Drassanes, en veiem que estan a l'últim graó de la misèria. Dissortadament és de constatar que els més desgraciats, els qui recullen les deixalles de tabac i de tota classe pels barris baixos, són dels nostres: de les colònies del Golf de Guinea. De Fernando Poo, la majoria. El que ha estudiat la colònia negra de Barcelona en treu la impressió que els nostres homes de color són els més mal preparats per a la vida. El cubà i els altres saben fer alguna o altra cosa i van dotats d'un sentit comú i certa instrucció que els fa sociables i els dona armes per lluitar. Els de les nostres possessions, que poques vegades s'escapen de la més baixa misèria!

Aquests últims són reclutats sovint pels caps de propaganda de les distribuïdores de films per anunciar al carrer aquells *talkies* de caceres de feres a la selva verge, en el *corazón del Africa salvaje*, i els fan anar per un jornal infim vestits de blanc i amb un casc colonial fins a les orelles portant maletes a l'esquena en fila índia, o bé portant damunt de les espatlles una vara on penja un leopord de cartó.

Els s'enrolen per a tot. A la Criolla, a l'anomenat barri xinès, n'escollien un i el col·locaven darrera el taulell. Allí el podreu veure fet un *ecce homo* amb una americana blanca tacada d'esquitxos de cafè, fent caparrades i suant uns gotes del tamany de perles polinèsies.

Aleshores dels focs artificials de la F. A. I. el 8 de gener passat, a un negre li posaren dues bombes a les mans quan passava pel carrer de Pere Camps. Era un venedor de moixama que se les tragué del cistell perquè li feien por o nosa i les hi lliurà embolicades en un diari, just al moment en què començaven els espetecs per la banda de la Rambla. El *moreno* se'n desféu a la primera claveguera i avui encara, quan veu un venedor de gambes i moixama, arrenca a córrer de totes les seves cames. Això del terrorisme no fa pas pels ells.

En el nostre Harlem també existeixen femelles. N'hi ha una que porta tot un *trapio* majestuós, hieràtic i imponent de reina Salambó. Es diu Julieta la Cubana, i té un tipus de *comadre de bohío* i una exuberància de pell, la qual cosa fa venir el singlot als transeünts. Molts en veure-la passar li enguagen un estentori *Ahi va la morena!* amb pretensions d'afalagar-la, però ella, impertorbable, continua la seva ruta i passig habitual: Nou, Rambles, Fivaller i tornada... Aquesta senyora llueix un guarda-roba femení d'un interès i una importància històrica i retrospectiva. Els seus *refajos* farien d'allò més bonic dintre d'una vitrina de la col·lecció Rocamora.

Es una dona discretíssima. Si algun ciutadà insolent la segueix, ella obré el seu moneder de pell de gripau i deixa caure — mig dissimulat mig ostensiblement — una diminuta targeta que diu: «*Julieta la Cubana, Calle tal, número tal. Entrada del cine*», i continua, com si tal cosa no hagués passat, la seva marxa majestuosa i rítmica, ajutant-hi, però, un xic més de moviment d'anques...

N'hi ha una altra, cubana també, recent arribada, elegantíssima, d'una alçària i una envergadura imponent, però amb una cara de sèndria regular. Freqüenta els cinemes de les Rambles i quan surt arrossega un seguici de ciutadans com peix en una xarxa estirada per un pescador.

Encara n'hi ha una altra, molt recercada pels amants de l'exotisme. És de Fernando Poo, petita i estrafeta, té tota la silueta d'un all a l'estat natural. Les cames li descriuen uns arcs com els d'un corredor de la Volta a França. Quan passa aixeca una bonior de comentaris.

Les dones de color tenen, també, la seva reina. Miss Harlem del carrer Nou. Es diu Elsie Bayron, és mulata i d'allò més simpàtica. Com l'Eligio i els altres grans de la colònia, no freqüenta els medis negres. Esdevingué la gran *vamp* del nostre Paral·lel, deixarem que el nostre company i amic Sebastià Gasch ens en parli; és un oasi enmig de la misèria del Paral·lel.

En parlar de la colònia negra del carrer Nou es comprendrà que no hágim parlat d'aquestes dues o tres famílies que existeixen a Barcelona que formen l'alta i honorable societat de la gent de color, les quals són força apreciades per llurs dots sociables i cultura, entre la gent benestant de Barcelona. Hem parlat del carrer Nou i no és aquest el lloc d'aquelles famílies la conciliantia de les quals ens és agradosa i fins ens honora.

Si haguéssim de parlar d'ells, a ben segur que hi trobaríem gent de la categoria intel·lectual d'aquell bon senyor negre de barbes abundoses, diputat al Parlament francès i membre de l'Associació de Grans Ports, el qual visità darrerament el nostre port com un dels delegats oficials d'aquella associació. Aquell bon senyor representa una colònia francesa al Parlament i dona unes conferències a París, on acut a escoltar-lo el millor de les lletres, de les arts i de la política de la raça blanca i parisense. Doncs bé; a Barcelona tenim també negres d'aquesta categoria, estudiants i estudiants susceptibles d'arribar-hi, dels quals no parlarem perquè no escam a l'indole pintoresca i especial d'aquest modest reportatge.

J. E. BARTRINA

(1) Els cubans boxadors tenen el dia dividit en tres grans obligacions. Una i la primera és la d'anar al Consolat a les deu del matí a cercar la correspondència. Allà es troben amb els seus companys i aprofiten l'oportunitat per fer la gran taboia. La segona és la d'anar a treure el nas a la botiga de *bolos* després d'haver dinat. I la darrera consisteix a deixar-se caure a la terrassa de l'Olympia després de mitja tarda a fi de deixar-se veure pels managers i pels promotors, la qual cosa és convenient i ve a ésser com una propaganda personal. No parlem ja de l'obligació de l'entrenament. Això ja forma part de la seva mateixa existència.

—Hace cuatro meses subí al ring.
—¿Qué ganaste?
—Docientas pesetas.
—¿Tienes algo firmado ahora?
—¿Firmado?... Sí, en la pensión. Firmé mi conformidad a los tres meses que debo... (1).

N'hi ha d'asseguts, n'hi ha de drets. Aquests últims, d'indumentària espellifada, bruts, miseriosos, escolten a peu dret tota la tarda el que diuen els asseguts. Són els vagabunds. Abans foren, potser, músics, boxadors o ballarins cantors. Avui són una

L'APERITIV

L'estiu d'un catòlic. — Jo cada dia sento un respecte més profund per la religió i per les persones que s'hi dediquen de bona fe. Entre la literatura religiosa del país, hi ha una revista que surt cada setmana, i que jo per poc que pugui no me la deixo escapar mai. És la revista del meu amic i detractor senyor Ramon Rucabado i Comerma, que té per títol *Catalunya social*. En aquesta publicació he llegit de vegades escrits importants, de molt gruix i de molt pes, i excel·lents pàgines de literatura. Hi he llegit també suculentos esclavissades periodístiques, que si no fossin escrites amb la major bona fe, em pensaria que són dictades pel maligne esperit, per fer una mica de sabotatge a l'obra del senyor Rucabado i els seus amics.

En el darrer número de *Catalunya social* m'he informat de la manera com deuen estiar els catòlics, i no puc negar que m'ha fet un gran efecte. Jo coneix moltíssimes senyores que són catòlicíssimes — o almenys elles creuen que ho són — i moltes noies d'aquelles que si els expliquen un acudit no més que amb una punta d'irreverència, es senten ofeses en llurs més íntims sentiments. Conec també molts cavallers de provada professió catòlica. Jo he vist molts d'aquests senyors amb llurs famílies estiujant pels pobles de Catalunya i per fora de Catalunya. Els he tractat prou per adonar-me que la immensa majoria de persones catòliques de Barcelona estiujegen d'una manera incorrecta i desavinent amb la religió que professen. Ja veieu que l'acusació que els faig és molt greu, però no em queda altre remei, després d'haver descobert en el darrer número de *Catalunya social* com un catòlic ha d'exercir les vacances d'estiu.

Primer de tot, sembla que l'estiujant catòlic, mentre surt de Barcelona, ha de donar unes gràcies especials a la Divina Providència per aquest fet de deixar un pis més o menys confortable, i anar a parar a un indret rústic, en el qual moltes vegades hi ha mosques, aigua escassa, pocs divertiments, carn de molt a diari, i una mica de lluc de tant en tant. Sembla que l'estiujant catòlic s'ha de posar a pensar d'una manera patètica en tots els humils que deixa a Barcelona, i que no poden estiujear.

En això l'estiujant catòlic ha de posar-se una mica a l'alçada dels altíssims dirigents de l'Esquerra de Catalunya — partit que per altra banda no mereix les simpaties del senyor Rucabado ni les meves —. L'estiujant catòlic ha de pensar, en aquest moment solenne de les vacances, segons l'article de *Catalunya social*, «amb els que no poden treballar per manca de feina, sense poder portar pa a la boca dels seus fills».

Jo, en llegir aquestes paraules, m'escriuixo una mica i em poso una mica trist. M'adono amb estupor de fins a quin punt la literatura dels oradors de l'Esquerra ha envaït el cast i auster camp de la literatura de *Catalunya social*. M'adono, pobre de mi, que el pèssim i abjecte sentimentalisme no té fronteres ni partits, i tan aviat el veiem treure el nas cap a l'esquerra, com li veiem fer el ploríoc cap a la dreta.

Un cop fets tots aquests actes de pietat imaginativa envers els pobres que es queden a Barcelona, i arribat l'estiujant catòlic al lloc dels seus espiats, el primer que té de fer, segons *Catalunya social*, és anar a visitar al senyor rector del poble.

Jo m'imagino que en pobles com Sitges, per exemple, en els quals aquest any la gent no hi cap, el pobre rector deu tenir una feina que no s'hi deu veure.

I després ve el més important de tot. L'estiujant catòlic ha de donar bon exemple. A més a més que les diversions siguin honestes, l'estiujant catòlic no podrà demostrar de cap manera la seva ociositat de les vacances. És a dir, s'ha de posar a treballar, no importa amb què, «per tal que els qui han de treballar i suar no vegin la diferència».

No hi ha dubte que aquest precepte de la revista del senyor Rucabado és d'un efecte insospitat. Sembla que entre el carreter, el manyà, el terrassà o el fuster del poble, l'home que arriba, tip de barallar-se amb el client, i es passa dos dies amb la dona i la canalla en un poblet de per aquí dalt, no s'hi ha de veure diferència.

El pobre confesionista, advocat o metge, catòlic, no podrà jeure sota un pal·ler, ni estirar-se en un balnàc dispost damunt d'una era, o cosa semblant.

Allí on preta de valent, és en la qüestió d'indumentària, sobretot tractant-se de les platges. S'ha de preocupar també del culte, de l'ensenyament, de la beneficència, i sobretot ha de pensar en quina mena de premsa llegirà durant el seu estiu. No pot llegir cap diari esquerrà. L'estiujant catòlic es veurà privat d'una lectura tan instructiva i amena com és la de *La Humanitat*, per exemple. Sembla que tampoc pot llegir la premsa neutra, i aquí l'estiujant catòlic comença a suar de debò, per escatir quina és l'autèntica premsa neutra. D'aquestes lectures depenen molts pecats d'escandol que es puguin cometre en el poble. I així, en aquesta forma segueixen els preceptes, fins a tal punt que jo crec que un catòlic de debò, que s'estimi, i vulgui ésser conseqüent, el millor que pot fer és deixar-ho córrer i quedar-se a Barcelona, perquè l'estiujant li imposa tals treballs, tals obligacions i primfilaments, que acabarà posant-se malalt, i perdent els quilos que pensava guanyar vora les aigües d'una font reparadora.

JOSEF MARIA DE SAGARRA

RESTAURANT

TOTS ELS DIES
Bacallà Costa Brava
i Garrafa Xacolí
Plaça Francesc Macià, 3 (abans Real)
Rambla del Mig, 19. Telèfon 22503

Exit en la vida.
Corbates innarrables.
Pijamas a bon preu.
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Un present que us farà quedar bé.
Visiteu les GALERIES SYRA

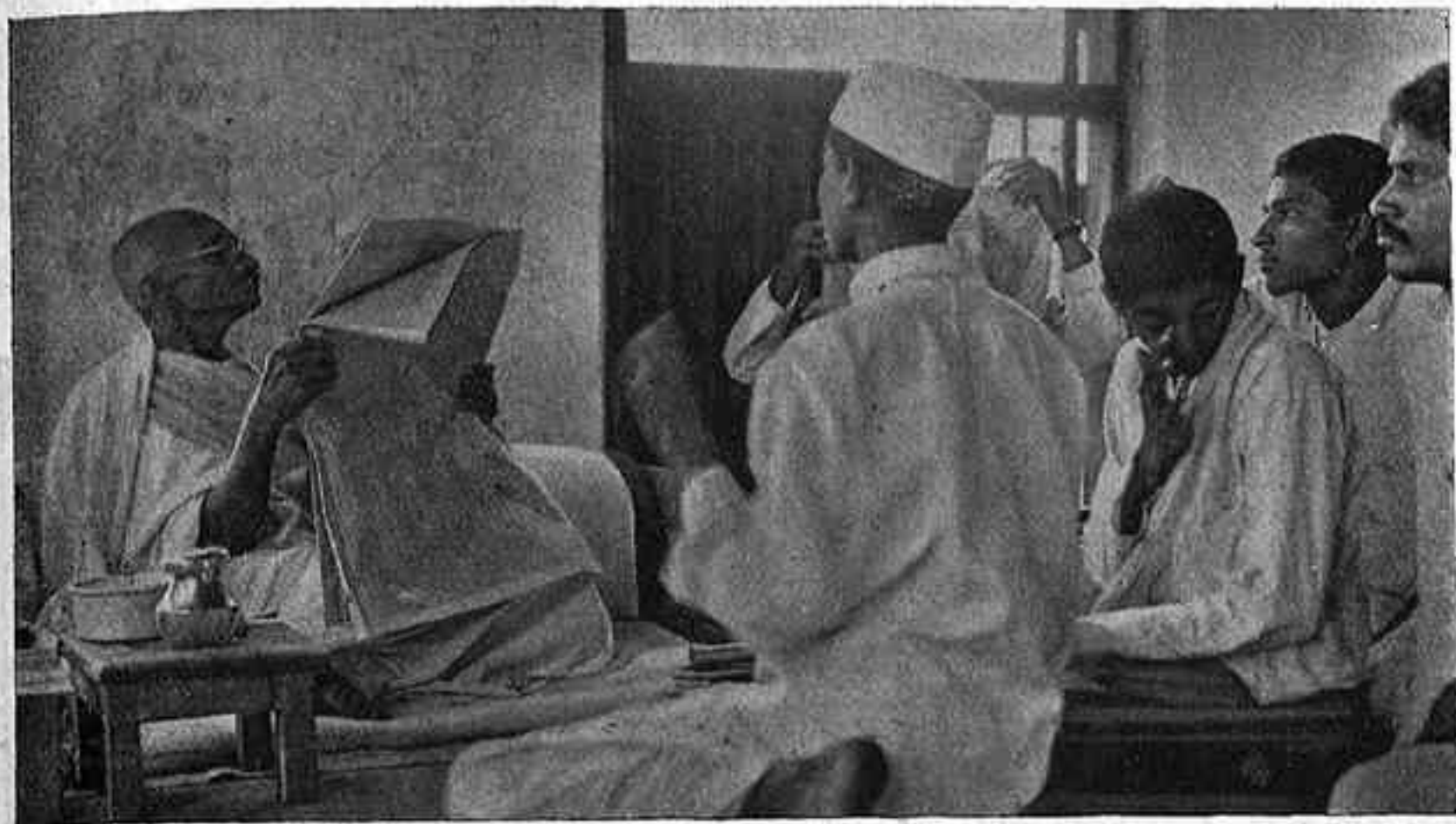
PARAULES DISCORDANTS

Contra Gandhi

Aquella flama viva del cos de Gandhi vacilla. Si hem de jutjar per allò que ens reporten els telegrames, adhuc s'extingeix i tot, tal vegada cansada de contenir la brasa interior del sacrifici — més forta, al capdavall, que la reputada resistència ancestral de la seva raça.

Si sofrenes, dejunis i presons són massa aquest cop, després d'haver passat novament al pla privilegiat dels herois Gandhi rebria un homenatge fervid de tot el món liberal. Sense minvar per endavant cap ho-

La divisió de castes, amb fonaments econòmics i religiosos desuets, provoca naturalment la indignació de l'Occident civilitzat i la protesta dels propis indis sotmesos. És una reminiscència feudal en ple segle XX que no ha d'ésser tolerada, una supervivència d'esclavitud. No es pot parlar de llibertat de l'Índia a base de voler mantenir les injustícies entre ells. Admetem que allí, com pertot arreu, no podria pas ésser suprimida de cop i volta tota desigualtat. No comprenem, però, la defensa teòrica — més

Gandhi, amb un grup de partidaris, comenta les notícies

menatge amb la meua paraula poc autoritzada, ni prejutjar cap fet, ni infringir aquell respecte elemental que acostumen a mereixer els sacrificis, em sembla un bon moment per analitzar, ara que encara hi som a temps, el contingut del mite polític de Gandhi. Després, en tot cas, o bé l'oblit esborrará del lloc la seva petja levíssima, o bé la passió de la riuada sentimental cobrirà d'invectives gratuïtes tota crítica objectiva.

Catalunya, país primari encara en política, es deixaria portar tal vegada, en part, cap a trastornadors embadaliments davant l'heroi caigut sense victòria. Val més prevenir-lo que no hi ha victòria perquè no n'hi pot haver, demostrar-li com és d'exacte tot paral·lel arbitrari entre el seu cas i el cas de Catalunya i, en fi, recordar-li la frase de Jaurès — un dels mestres que goso proposar a les joventuts catalanes — en la qual deia que aquell que es deixa morir per una causa demostra que està convençut, però no demostra que tingui raó.

***

Deixant de banda que Gandhi no és, pròpiament, un home d'estricta formació oriental, com tampoc ho són la majoria dels seus companys en la direcció del moviment indi, i les diferències que podríem establir entre el Gandhi de Sud-Africa — jove, actuant sobre masses cultivades i amb una tàctica normal — i el Gandhi de la resistència civil, intentarem formular quatre objeccions al seu sistema d'idees, alhora complicat i primari. Cap occidental no podria tenir, de bell antuvi, la pretensió d'haver-se assimilat i comprés aquesta ideologia vaga, entre altres motius poderosos per defecte d'elements informatius. Crec, però, que totes les solucions polítiques aplicables a tots els països del món, per civilitzats o primitius que siguin, no ofereixen pas una gran varietat, i que amb una mesura objectiva i vasta de contingut actual i universal podem examinar fredament allò que Gandhi proposa.

***

A través dels documents i els fets que ens han arribat del moviment indi — els quals assenyalen, i també cal dir-ho, importants dissidències contra ell per raons nacionals, religioses, socials i polítiques de tot ordre — ens sembla lícit sistematitzar en quatre punts bàsics la campanya de Gandhi, dintre la modalitat general de llibertat india. Són, a saber: a) tàctica de «no violència»; b) manteniment del sistema de castes; c) destrucció del maquinisme; d) govern teocràtic o, almenys, molt captiu de preocupacions teològiques, metafísiques i morals transcendents.

Vetaci les objeccions que osem, en un esquema de contradicció, a aquests punts.

***

No som pas partidaris de la violència. Al contrari: som, per sistema, pacífistes convençuts (que vol dir liberals i democràtics), partidaris del dret i de la justícia en les formes més altes assolibles per les societats humanes. No som tampoc, però, tolstoians. Creiem, per contra, que la passivitat davant la injustícia no fa sinó perpetuar aquesta injustícia. Oposem, doncs, aquesta justícia a la caritat, i, davant la «no violència» de Gandhi, proclamem la «resistència a l'opressió» que la Revolució Francesa ens llegava. Ho aplicarem, sobretot en la pràctica, si disposàvem d'aparelladors superiors a numèriques com les que Gandhi mobilitza.

monstruosa encara als nostres ulls que el manteniment pràctic — de la divisió en castes, feta insistentment pel «Mahatma». Almenys els occidentals, encara que mantinguin el capitalisme, no gosarien fer-li en veu alta una apologia.

La resistència al maquinisme és una crisi ja superada pels països avançats econòmicament. També els nostres obrers han destruït màquines perquè prenen el treball dels homes. Després, però, ja fa dotzenes d'anys, es van capaçiar que no era la màquina allò que els perjudicava, sinó una organització econòmica general defectuosa que s'han esforçat a corregir. Repetir, avui, que cal destruir els telers i tornar a fabricar a mà els teixits resulta tan infantil com reaccionari, contrari a l'interès del poble indi i de tots els pobles.

Es, en fi, molt difícil de capir d'ací estant la influència religiosa en el poble indi, tan divers dintre l'aparent unitat, immens. És evident, però, que no és possible basar en un sentit transcendent i d'unanimitat religiosa el regiment d'aquell poble incògnit, situat en un sector tan decisiu per a tots els interessos del món. A l'hora del treball, Gandhi i tots els seus seguidors animosos s'adonarien que fet i fet cal retornar a les solucions importades pels europeus davant els grans problemes d'avui.

***

Es, en efecte, bonic i just en part de parlar d'imperialisme, de recordar la bellesa de les tradicions servades per l'Índia, de sentir la grandesa de la causa defensada en el fons per Gandhi. Cal no confondre, però, el cas de les nacionalitats i minories europees amb els pobles colonials i semi-colonials. Els comunistes no fan diferències perquè són, també, demagogs primaris. És evident, però, que la tasca de França al Marroc, per exemple, beneficia més que no perjudica els interessos i els sentiments de tota mena dels naturals, i que no és pas un simple negoci. Com és evident que l'Índia forma part, malgrat la tradició cultural anquilosada i limitada, dels pobles considerats encara semi-colonials.

Potser davant una seriosa garantia de govern sòlid — que no vol dir no liberal — a l'Índia, Anglaterra no perdria gran cosa deixant-la governar-se amb plenitud, sempre en situació d'intervenir si calia. Podem dir, però, si ha estat dit de Lerroux que la seva pitjor dissort de republicà acreditat va ésser que li proclamessin la República, que la cosa pitjor que pot passar a l'Índia és que la deixin ben independent, ara com ara. Tots aquests problemes laents, socials i polítics, esclatarien de cop, i podem suposar que seria allò si ara veiem sovint batalles horribles entre indis i musulmans. És repetitriu les desaparegudes guerres religioses, rebrotaria el fanatisme reprimat de sacrificis humans, s'inquietarien les fronteres inflamables de tot arreu, i sense millorar de gran cosa la llibertat col·lectiva i personal dels habitants d'aquell vast territori, hauríem pertorbat el món.

***

Defensa d'Anglaterra? Imperialisme? No, reflexions. Reflexions que no tanquen altre camí que el de la fantasia catalana, inexperta i jove, explotada sovint per demagogs de casa — generalment indocumentats — i tensa aquests dies davant el bell espectacle del sacrifici de Gandhi.

GRANIER-BARRERA

Mirant a fora

Desarmament a l'americana

Tots els diaris ho han dut: els Estats Units han decidit la construcció de trenta-dues unitats navals de guerra. Complementant aquesta notícia, es pot posar-ne una altra. El ministeri de la Guerra ha elaborat un vast projecte de motorització completa de l'exèrcit. Els cinquanta milions de dòlars previstos a aquest efecte, sortiran dels fons de treballs públics.

Ja és una singular manera de combatre l'atur forçós! Però, això sí, els apòstols de Washington que prediquen l'entesa econòmica internacional tot rodejant-se d'una barrera duanera infranquejable, i el desarmament tot reforçant les armes de mar i de terra, no poden pas consentir que se'ls digui militaristes.

Comerç d'armes

Sovint s'ignora l'amplitud del comerç privat d'armes, que tanta importància té en els conflictes internacionals, i també en la situació d'algunes ciutats com Barcelona.

Doncs bé, l'any 1930, les exportacions globals d'armes s'elevaren a prop de vint-i-dos milions de dòlars, i les de municions a més de trenta-tres milions. D'aleshores ençà, probablement les xifres encara han augmentat, malgrat la crisi. Els primers llocs de les potències exportadores pertocuen a Anglaterra, Estats Units, França, Txecoslovàquia, Itàlia i Suècia. Els primers llocs de les potències importadores, a Índia, Pèrsia, Xina i les colònies i protectorats britànics.

El rei dorm

El canceller Hitler ha pres uns dies de repòs en la seva propietat d'Obersalzberg, prop de Berchtesgaden. Amb aquest motiu, hom ha pogut llegir aquest ban als diaris:

«El comandant de la policia política bavaresa invita la població a observar estrictament les ordres de la policia a fi de fer al canceller tan agradable com sigui possible la seva estada.»

«Tots els sorolls hauran d'ésser evitats. Queda prohibit cridar, individualment o en cor, als voltants de la villa del canceller.»

«La circulació per les dues carreteres situades en la proximitat immediata de la villa només queda permesa als autos proveïts d'una autorització especial.»

«Es fa notar també que és de molt mal gust observar amb binocles tots els fets i gestos del canceller del poble.»

El nervi de la guerra

Es contava a Georges Bonnet, el ministre de les Finances franceses, una frase recent del president del Consell, Daladier:

«Si és veritat que l'or és el nervi de la guerra, no és pas cap mala cosa que a hores d'ara uns quants països no tinguin nervi.»

Bonnet va creure oportú d'aportar-hi una petita rectificació:

«Una nació troba sempre, per desgràcia, or per a fer la guerra... igualment que els particulars troben sempre diners per als seus vicis.»

Bona malaltia

El conegut periodista polític Georges Suarez publica un assaig sobre el pacifisme: Les hommes malades de la paix. N'ha dedicat un exemplar a Daladier, el qual, en veure el títol, ha comentat:

«Bona malaltia, de totes maneres. És la que dona menys mortalitat.»

Rebot

Un adversari del pacte dels quatre feia observar a Henry de Jouvenel que Alemanya fou una de les potències que més desigs mostrà de l'estipulació del pacte:

«Això prova — conclou — que compta amb el pacte per ligar-nos.»

Jouvenel somrigué tranquil·lament:

«I amb tot, és en nom del pacte que Alemanya ha estat cridada a l'ordre a propòsit del seu conflicte amb Àustria.»

I com l'altre es quedés sense contestar, l'ex-ambaixador acabà:

«Veieu, en política, gairebé sempre és amb les cartes que us dona l'adversari que el guanyeu millor.»

Arthur Ranc

L'eruditíssim Léon Treich recorda el vint-i-cinquè aniversari d'Arthur Ranc, un dels millors periodistes francesos de darreries del segle passat, i en cita l'anècdota següent:

«Un tal Bellamare havia estat delinqüent, acusat de complotar contra Napoleó III. Ranc fou cridat a declarar:

«Vos estèveu al corrent dels projectes del regicida?»

«Sí.»

«I els aprovàveu, és clar?»

«No; al contrari, procurava dissuadir Bellamare de realitzar el seu projecte. Volia tirar contra l'emperador, i jo li deia: «No ho facis, home. Els curt de vista, i esguerrats el tret.»

Rescat a terminis

Tothom sap quina plaga és — entre tantes altres —, als Estats Units, el kidnaping, és a dir, el segrestament de persones, sobretot infants, per a exigir després un fort rescat a la família.

Es veu que els segrestadors han arribat a una perfecció difícil de superar, i fins conen facilitats de pagament. Almenys així ho afirma un diari de Londres, el Daily Telegraph:

«Natan Baskowitz, organitzador de combats de boxa, conegut en el món esportiu amb el nom abreujat de Nat Bass, fou raptat en ple Brooklyn. Els raptors demanaren cinc mil lliures de rescat. La família de la víctima respongué que no podia pagar. «Us concedirem facilitats de pagament», digueren els segrestadors, i deixaren anar Nat Bass amb la condició que la seva família pagués només quatre-centes lliures «per mensualitats, si els és més còmoda.»

EUROPA MALALTA

La tivantor austro-alemanya

L'acabament amb què l'Alemanya hitleriana prossegueix en la seva campanya per l'anexió d'Àustria al Reich ha abastat proporcions que no és exagerat de considerar perilloses per a la pau europea.

Fins fa poc temps, el punt neuràlgic era el corredor polonès i Dantzig. Avui, en canvi, el constitueix la tivantor entre els governs de Berlín i de Viena.

Quins canvis més estranys en les directives polítiques hitlerianes! Tothom recorda la violència amb què el cap del nazisme atacava Polònia, i que tingué un caràcter

tat que un temps fou un dels més grans, que no pas convertir-se en una mena de província. També els pobles tenen el seu orgull, que sovint és precursor de grans embranzides.

Abans de l'arribada de Hitler al govern, i potser també avui, els partidaris més o menys fervents de l'Anschluss es trobaven entre els intel·lectuals i els funcionaris. Els primers, sota la influència de la cultura alemanya, i els altres, esperant millorar de situació.

Objectivament, però amb absoluta exactitud, es pot doncs afirmar que en la lluita per la independència d'Àustria, Dollfuss és sostingut per l'enorme majoria del poble de la Confederació.

Però la independència d'Àustria no és una qüestió que atenyi solament el país amenaçat i el que voldria absorbir-lo. És una qüestió de candent importància per Europa.

L'article 80 del tractat de Versalles estableix explícitament que Àustria ha de mantenir-se Estat lliure, sense cap ingerència, ni directa ni indirecta, d'altres països. Alemanya, amb la seva campanya, encoratjada pel govern, viola obertament el tractat de Versalles, amb la qual cosa provoca la reacció de les nacions que tenen interès en el manteniment de les coses en l'estat actual, les quals són, directament, les de la Petita Entesa i, indirectament, això és, per la tutela de l'ordre i el manteniment de la pau —, França i Anglaterra.

Són conegudes les gestions realitzades pels ambaixadors de França i d'Anglaterra, les quals tingueren per part de la Wilhelmstrasse una acollida hostil i no pas gens cortesa. També és sabut que Mussolini amb una maniobra de sota-mà, ha volgut desvaloritzar la gestió diplomàtica dels representants francès i anglès, per a poder anunciar després un èxit de la seva obra que, a fi de comptes, no ha existit més que en els comunicats de l'Agència Stefani.

Ara ens trobem davant una entrevista entre Mussolini i Dollfuss que tingué lloc dissabte passat a Riccione, una de les estacions balnearies adriàtiques de moda.

Sobre aquesta entrevista de Riccione s'ha volgut mantenir, tant per part de Roma com de Viena, una reserva gairebé absoluta, donant peu així a les més variades suposicions.

Es diu, entre altres coses, que entre Dollfuss i Mussolini s'haurien posat les bases d'una entesa econòmica italo-austro-hongaresa, de la qual es beneficiaria el port de Trieste, reduït pel govern feixista a una condició miserable. Els acords econòmics no excludrien els polítics, els quals tindrien l'evident finalitat de crear un estret bloc contra la Petita Entesa. Però tot això no serveix de res per a resoldre la situació en què fa referència a la tivantor austro-alemanya, encara que sigui inicialment establerta la independència d'Àustria. Què es pensa que pot fer el cap del govern de Roma, que, amb la passivitat de les altres nacions, es creu amb dret a pendre pel seu compte les iniciatives que li sembla per a convèncer Hitler de renunciar a l'Anschluss? Una nova «conversa amistosa» a base de consells purament cortesos? No és de creure que Mussolini sigui prou ingenu per pensar que una gestió així pugui tenir resultats pràctics, després del fracàs de la recent temptativa. I aleshores? És difícil de fer prediccions amb la política mussoliniana, que no segueix pas una directiva constant.

De totes maneres, serà interessant de seguir l'acció italiana prop de Berlín, sense oblidar, però, que els dos dictadors estan sòlidament lligats l'un a l'altre...

***

No és lícit, però, fer-se il·lusions sobre un canvi de la política alemanya envers Àustria. Especialment emprant mitjans que denoten feblesa amb qui no reconeix altre valor que la violència. Per Hitler, l'anexió al Reich d'Àustria, que és el país on nasqué i d'on fou expulsat, és també una qüestió d'amor propi ressentit, a la qual no és fàcil que renunciï. I, essent així, no és improbable que d'un moment a l'altre ens trobem davant un d'aquells fets consumats, dels quals Stresemann parlava amb tanta complaença en les seves Memòries, i que, segons Hitler, resoldrà la qüestió d'un cop per sempre. Però més fàcil que això és que un fet consumat d'aquests desencadenés la guerra a Europa.

Probablement és això el que volen a Berlín.

TIGGIS

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcu-bion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUI-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOL-DADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

SERVEI ELECTRIC PER A AUTOMOBILS

AGUMULADORS "Exide" CARBON ELECTRIC CARRER MOYA ARIBAU I DIAGONAL

EL CINEMA

EL QUE VEUREM

La pròxima temporada

Com cada any en arribar aquesta data, heus aquí una petita informació sobre el que es prepara per a la temporada vinent. No gosem a dir unes quantes bones noves, per tal com, avui més que mai, els pronòstics sobre això són del tot temeraris. Simplement, una informació de bona fe, recollint les suggestions d'una crítica solvent, d'uns quants amics que han vist el material, les indicacions també dels departaments de propaganda i inclinant-se davant del prestigi d'un director, d'un actor o d'una procedèn-

cil B. de Mille hi haurà *El signe de la creu*, que és un film del qual s'ha parlat ja tant, que fa l'efecte que ja tots l'hem vist. Clarence Brown no dirigeix enguany Greta Garbo. Hi ha un film d'aquesta, *Tal com em desitges*, segons una idea de Pirandello, que és obra de Fitzmaurice, que ja dirigí la famosa artista sueca en *Mata-Hari*. Clarence Brown torna en canvi a dirigir Joan Crawford en *Letty Lynton*.

Un film que mereix un paràgraf a part i que a jutjar pel que en sabem posaríem

«Cavalcada», de Frank Lloyd, que veurem la temporada vinent

cia literària. No es tracta d'una simple reproducció de les llistes veritablesment copioses que les cases han volgut facilitar-nos, sinó més aviat d'una tria, entre tants títols, d'alguns entre els que ens han fet més il·lusió, per a poder donar-ne per endavant l'opinió als nostres lectors, amb la seguretat, però, que el millor film de l'any ningú no sap avui quin serà.

Llegint aquestes llistes, una cosa ens ha inquietat de debò. L'anunci que moltes produccions vindran doblades en espanyol. Greta Garbo i Jackie Cooper parlaran castellà. El doblatge s'imposa més i més, sembla. Resignem-nos perquè no queda altre remei. Però caldrà ja des d'ara iniciar una campanya reclamant que, almenys uns quants dies, hom projectés tots els films en la versió original. És el criteri que ha seguit la Paramount a Barcelona, criteri que hem de desitjar que segueixin les altres empreses que avui ens amenacen amb doblar films de King Vidor i Clarence Brown amb actors que no admeten doblatge de cap mena.

De King Vidor tenim un film que hem de creure que vindrà a temps per a treure'ns la pitjor impressió d'*Au de paradís*. És un film retolat aquí: *El seu únic pecat*, amb Kay Francis i Ronald Colman. De Lubitsch, a més de la seva pel·lícula que tothom diu divertidíssima, *Trouble in paradise* (traduït: *Un ladrón en la alcoba*), cal assenyalar la seva col·laboració en l'obra col·lectiva: *Si jo tingués un milió*, un film que inaugura un gènere. No trobem cap film de Sternberg, i en canvi un de Mamoulian amb Marlene Dietrich: *El càntic dels càntics*. Un només, és molt poc! De Chaplin, cap, i d'Harold tampoc en tindrem; en canvi Buster Keaton ens en ofereix dos com de costum, dirigits per Ed. Sedgwick: *Cames de perfil* i *Volem cervesa*. El primer sembla continuar la tradició vodevilesca que Keaton ha introduït no pas amb gaire encert en la seva producció, i el segon és una visió de la llei seca a través de l'humor del gran artista.

Ja que ens hem referit a alguns dels veterans del cinema, anomenem encara alguns noms d'aquests que són els prestigis més duradors de la indústria cinematogràfica; ens sembla que no podríem fer-ho millor que començant amb Frank Lloyd i Henry King, els quals, amb *Cavalcada* i *La fira de la vida*, respectivament, s'han apuntat dos èxits, remarcats per la crítica estrangera.

De Douglas Fairbanks trobem un film que s'anuncia també ple de promeses, *El Robinson modern*. James Cruze presenta un film, *A l'ombra dels mols*. Tindrem també una nova versió de *La germana blanca*, un film dels bons temps en els quals Lillian Gish apareixia cada any a la pantalla; és obra de Victor Fleming, que darrerament, amb *Alcohol prohibit*, ha sabut demostrar-nos que és capaç encara de conservar el seu lloc en les rengleres dels directors de moda. De Ce-

després de *Cavalcada* i *La fira de la vida*, és *Reunió a Viena*, de Franklin, i, posats a fer excepcions, fem-ne també una per una marca. Trencant la nostra habitud de no alludir les marques quasi mai, avui tanmateix creiem que té un valor objectiu assenyalar l'esforç que per renovar els mitjans de treball, l'esperit dels assumptes i l'orientació de la producció, realitza ara la Warner Bros. La pròxima temporada ve amb trenta-un films; alguns títols han cridat força l'atenció. Per exemple *El carrer 42*, amb el qual Lloyd Bacon sembla renovar els assumptes de music-hall, renovació urgent, si els productors volen persistir a explotar aquest gènere. Michael Curtiz ha assajat el cinema en colors amb *Els crims del museu de figures de cera*, film que no té res a veure amb una obra força coneguda del vell cinema alemany; Howard Hawks té una obra amb un scenario dins l'ambient que feu famós *La fira del mar*, amb el títol *Menja de taurons*, i naturalment, Mervyn Le Roy, explotant l'èxit aconseguit amb *Sóc un fugitiu*, ha produït copiosament. Registrem uns títols d'aquest director: *Vampíresses de 1933*, *Dur de pelar*, *Tres vides de dona*.

Un director que a nosaltres ens interessa particularment, per bé que la seva producció no aconsegueixi desenvolupar l'interès de la majoria de la crítica, autor de films tan meritòris com *Vagabunds de la vida*, *Paradisos perillosos* i *El testimoni*, és William Wellman. Assenyalem la presència de dos films d'aquest director: *Aeroport central* i *Barri xinès*. I ja que parlem de la Warner, diguem abans de passar a una altra cosa que l'actor Edward G. Robinson serà un dels actors més prodigats en els programes que s'anuncien.

Tot esperant les dades que avui encara ens manquen per completar la nostra informació, vegeu, encara sense sortir del cinema americà, uns quants títols en honor dels seus intèrprets. Veurem el menut Jackie Cooper dues vegades: *Quan fa falta un amic* i *Divorci en la família*; Sylvia Sidney tres vegades, una d'elles en *Madame Butterfly*; i uns altres títols en consideració als directors de l'última promoció: Marion Guérin, *Entre l'espasa i la paret* i *Pescada al carrer*, i de Norman Taurog, autor de *Skippy*, *El president fantasma*.

El número que ve acabarem amb el cinema americà i donarem els títols més suggestius de la producció europea.

J. P.

Concurs amateur

Anunciàvem no fa gaire el concurs organitzat per l'Associació de Cinema Amateur, i avui podem publicar la llista de premis especials rebuts fins ara per a aquest important concurs: *Copa MIRADOR*, al millor film d'argument; *Copa La Humanitat*, al millor reportatge d'una vila o ciutat catalana; *Copa La Publicitat*, al millor film sobre «el bo i el dolent de Barcelona»; *Copa El Be Negre*, a la millor paròdia d'un film professional; *Copa Cinematografia Amateur*, al millor film còmic; *Copa Foment de les Arts Decoratives*, al millor documental sobre un bell objecte. Premi Guillem Puig — sis discos a escollir —, al millor film adaptat a un disc de música de jazz. Premi Delfos — dotze discos a escollir —, al millor film adaptat a un disc Delfos. *Copa Pathé Baby*, al millor film sobre pel·lícula Pathé. Premi Gevaert, al millor film sobre pel·lícula Gevaert. *Copa Cuyàs*, al millor film familiar o d'infants. *Copa Kodak*, al millor film sobre pel·lícula Kodak. Altres premis ens han estat anunciats, entre ells els de les entitats Centre Excursionista de Catalunya i Unió Excursionista de Catalunya i els de les cases La Voz de su Amo, Odeon, Bolex-Paillard, Vda. Riba, Baltà i Riba i Sabat. Per la importància dels premis no dubtem que tots els cineastes voldran prendre part en aquest concurs, primer que amb caràcter general organitza l'Associació de Cinema Amateur.

Estiueig del cinema

El cinema a l'estiu, sobretot a les nits que la calor sembla que hagi de desfer la cinta, té un gran valor revisionista. Hi podem constatar les reaccions del públic, la desorientació de les empreses durant la temporada d'hivern (i la d'estiu) i per damunt de tot podem establir un gran sistema de jerarquies estètiques.

Em sembla que d'aquesta temporada d'estiu — tan arrossada — se'n poden deduir aquestes tres conclusions:

1.ª Que el públic de Barcelona, malgrat la persistència del empresaris, cada dia té més nas.

2.ª Que els empresaris són una mena de cavalls sicilians. Per Nadal gairebé ja ho havíem vist tot i després ens han donat un otoño en primavera fent-nos empassar les deixalles de la producció de 1931.

3.ª Que els bons films autèntics fan com el vi bo. *L'Angel Blau*, per exemple, com més anys passen més bo es torna i més demostra la misèria terrible d'una *Venus rossa*.

***

El cinema a l'estiu a mi m'ha ensenyat la tragèdia del crític oficial que ha de donar el seu parer de seguida. *Topaze* a la segona vegada de veure'l m'ha fet angúnia. En canvi *Sóc un fugitiu* cada dia — dintre el meu record — pren unes proporcions més grosses.

M'abelliria de veure els bons crítics a l'estiu fent com les empreses: representen uns quants films i tornant-ne a fer la crítica. Quantes modificacions, potser, quants canvis de criteri! Això sí, que no fessin com les empreses que representen films que més valdria no remoure. A mi, per exemple, no m'interessaria gens que el meu amic Palau ens tornés a fer la crítica d'*El rei vagabund*, i em penso que a ell tampoc.

***

Revisions d'estiu (entre aquestes revisions hem d'incloure les estrenes de films endarrerits): valors que pugem i baixem. Sylvia Sidney — ara que diuen que potser plega — ocupa ja el lloc central de la pantalla. Cada dia és més ella mateixa. Cada vegada el seu somriure i el seu gest i el seu encorbament quan s'espanta, són més fotogràficament expressius. I la fonogènia del seu te-te admirable cada dia és més afinada. I tot això sense que cap de les seves coses no s'hagi estereotipat. Sylvia Sidney sempre és nova.

En canvi, volem dir, volem dir que aquest Philip Holmes no acabarà amb la nostra paciència? Ho fa molt bé, sap donar amb gran intensitat el seu tipus psicològic; però aquell esllanguiment, aquell cloure de parpelles! Ai del dia que els nois de Barcelona se l'encomanin!

Una mica d'esquillentes, escapant-se per la tangent, hem pogut veure Mary Duncan. Quina desil·lusió! On és aquella noia del corb a la mà? On és aquella serventa de bar americana que se'n va a collir espigues? No sabem si és culpa d'ella o culpa dels productors (gairebé segur que d'aquests últims), però aquesta Mary Duncan que hem vist ara un moment, que lluny és d'aquella Mary Duncan dels vestits negres, sensible, intel·ligent, enigmàtica!

Marion Davies ha tornat. Ha tornat amb tota la seva alegria de circ, a punt de fer la meua arriscada de les pallassades. Així que la veieu us adoneu que hi ha una gran artista al davant. Però s'ha fet una mica vella i ja comença a tenir velleïtats dramàtiques. No, Marion, per fer plorar has de fer una mica com els clowns: riure, riure, riure. Aleshores esdeven una gran tràgica.

***

Valors nous. No gaires potser. Però dos que valen tota una temporada de cinema: Paul Muni i Miriam Hopkins. Ell, una boca que es tanca serrant les dents. Ella, uns ulls que s'accluen burletes. I l'un i l'altre cinematogràficament més bells com més lletjos es tornen.

***

Cinema pur; i la utopia dels crítics. Aquest any que ha estat l'any de les obres de tesi hem vist un moment de cinema pur; uns *gangsters* cerquen un altre *gangster* per matar-lo; el *gangster* perseguit està jugant a bitlles; la bola passa ràpida, lluent, i les bitlles cauen. Entren els altres *gangsters*, passa la bola ràpida, lluent; sonen dos dispar i l'última de les bitlles queda una estona si cau no cau fent una agonia terrible. Allò és cinema. Allò i no el *I love you* i el *Do you love me?*

***

Quin és el millor film d'aquest any? Un que deu haver anat a passar l'estiu a fora. El millor film d'aquest any — digueu-me tot el que vulgueu — i negueu-me l'amistat si voleu — és *Estima'm aquesta nit*, de Mamoulian. El millor film, malgrat ell i ella i tots els *I love you* que es diuen.

***

Un mot final. Preguem als traductors de films anglesos i americans que l'any que ve no tradueixin cap més vegada la paraula *darling* per *corazoncito*. És horrible.

JERONI MORAGUES

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

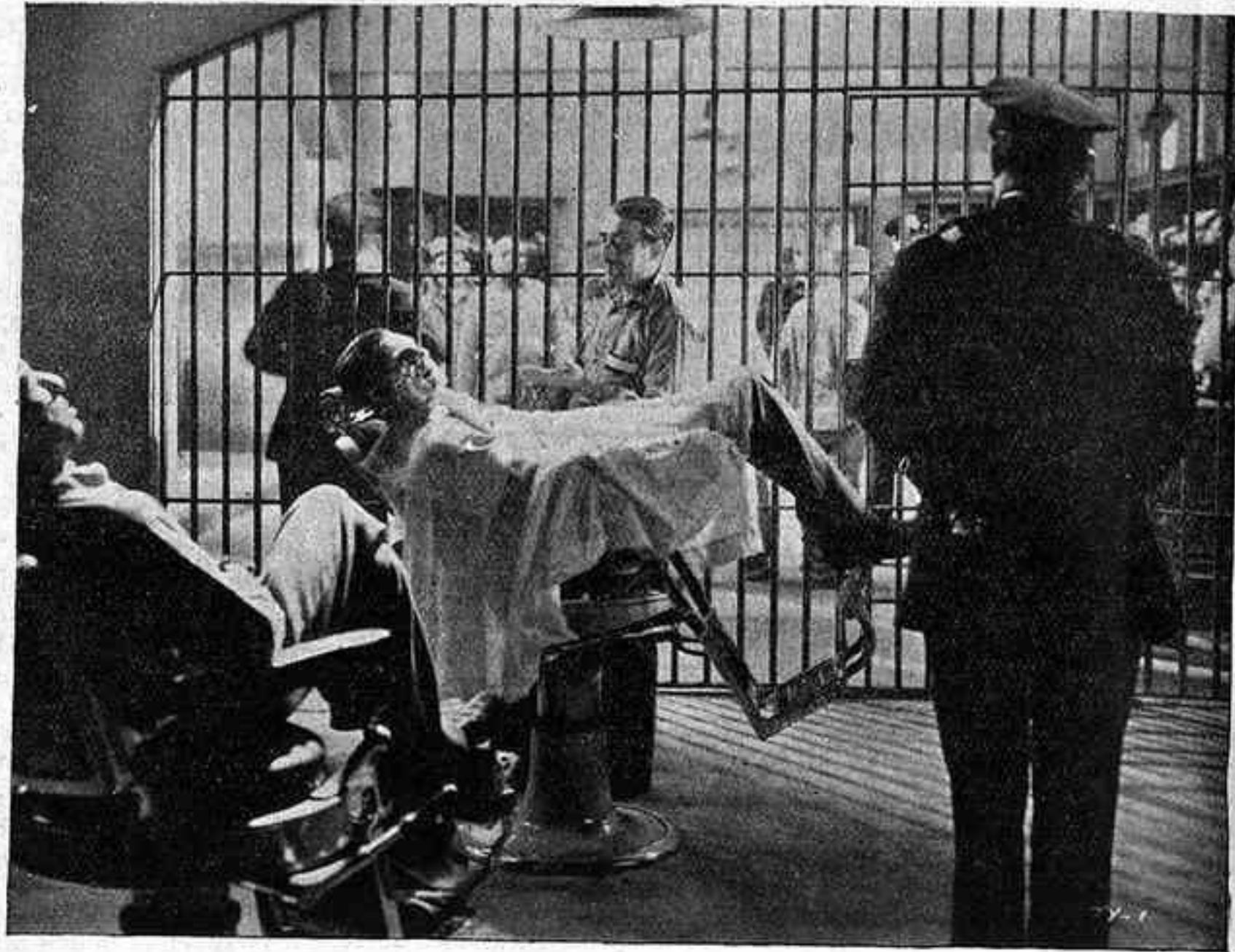
Agullers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

EL QUE SENTIREM

La vergonya dels dobles locals

Al final d'un article, publicat fa algunes setmanes en aquestes pàgines i titulat *On va el cinema?*, alludíem els estudis de *dubbing* que s'han obert a Barcelona. I deïem: «Perquè si encara no n'estàveu assabentats, heu de saber que una copiosa colla de famèlies, que han obert l'ull davant la voga creixent dels dobles, han improvisat a correuista uns diguem-ne estudis a Barcelona, en els quals ja es dobla frenèticament una quantitat respectable de films, amb garlaires reclutats de qualsevol manera i que mai no se n'havien

estudis de doblatge instal·lats a Barcelona. La distribuïdora de pel·lícules B, ja esmentada, ha adquirit els aparells X que administrava, com hem dit. Al front d'aquests nous estudis, que anomenarem D, hi ha un escriptor català, autor de melodrames i col·laborador d'un famós *producer* de revistes. Aquesta casa paga vint-i-cinc pessetes màxim. Els sous de deu, quinze i vint abunden. Aquesta casa D acaba de doblar *L'alegria que passa*. Això és un film mut que fou rodat fa tres anys a Aiguafreda i que fou

«20.000 anys a Sing-Sing», film de la pròxima temporada

vist de més fresques.» Sí. Perquè els empresaris de barrades i de pobles les rebutgen, i perquè les sales d'aquests senyors són molt més nombroses que les que es dediquen a estrenes, aquesta temporada veurem molt poques versions originals. Les pel·lícules doblades inundaran els nostres cinemes. Aquests doblatges s'estan fent ràpidament en els estudis que hem esmentat més amunt. I quins estudis!

Rodant pels estudis de Montjuïc — i aquests dies hi hem passat moltes estones — hem pogut aconseguir informacions de primera mà sobre aquests tallers, que val la pena de divulgar per a fer conèixer el grau d'abjecció i de comercialització a què ha arribat el cinema. Fem una mica d'història, per començar.

Una casa, que anomenarem A, fou la primera a instal·lar uns estudis de doblatge a Barcelona. La direcció fou confiada a un actor de cinema català, que ha treballat durant llargues temporades en estudis alemanys i americans. Aquest xicot, cultivat i intel·ligent, va intentar dignificar l'ofici de doblador. Contractava gent apta i la pagava bé. Però aviat fou acomiadat. No es tractava de dignificar res ni de pagar sous que foren titllats d'excessius. Trenta pessetes diàries. Sessions de vuit a deu hores. Això és el que paga la casa A a tots aquells morts de gana que s'hi avenen. (No cal oblidar que en el cinema es paga bé. Ací, qualsevol actor secundari cobra cent pessetes per sessions que de vegades només duren mig dia.)

Aleshores, arriben a Barcelona uns nous aparells de doblatge. Els aparells X. Una distribuïdora de pel·lícules, que anomenarem B, n'administra l'exploració. Un escriptor català, que havia treballat a Hollywood i que va venir a Barcelona amb la intenció de muntar uns grans estudis sense aconseguir-ho, és nomenat director. Aquest senyor paga trenta pessetes per sessions de dues hores i mitja. De dos quarts d'onze a una de la nit. La casa A que, com hem dit, paga la mateixa quantitat per sessions de vuit a deu hores, se n'assabenta. Protesta enèrgicament d'aquesta prodigalitat. Li estan fent malbé el negoci!

Però heus ací que apareix un nou competidor. La casa que anomenarem C. Un senyor, que els solts oficinosos qualifiquen de *conocido y veterano cineasta*, n'és el director general. Un vell actor de teatre català n'és el director artístic. La casa C paga quinze, vint i vint-i-cinc pessetes per sessions de vuit a deu hores. La competència determina una baixa de preus, que no tenen altre remei que acceptar els nombrosos sense-feina que fan cua davant els estudis de doblatge. L'única pel·lícula doblada per aquesta casa C que coneixem és *El cofre de laca*, un film francès dirigit, si la memòria no ens falla, per un tal Jean Kemm i projectat fa poc al Capitol. Aquest film era totalment inintelligible. Doblat en espanyol, deien els anuncis. Però l'espectador havia de fer esforços inaudits per a desxifrar a quina llengua pertanyien aquells crítics inarticulats que vomitava la pantalla. Aquesta casa C ha doblat també *Els tres mosqueters* parlants, editats per Pathe-Natan, i la seva segona part *Milady*. Es tracta de dues obres considerables, d'un metratge inacostumat, en les quals intervien més de quatre-centes persones. Per a doblar un film interpretat per uns quaranta artistes, basten vuit o deu persones. Però la casa C va contractar una quantitat tan fabulosa de dobladors — a deu i quinze pessetes — que quan la Metro va posar un anunci demanant personal per a doblar els seus films, el noranta per cent dels que es van presentar — i eren molts — havia doblat *Els tres mosqueters* i *Milady*. Ens diuen que el doblatge d'aquestes dues obres, fet per la casa C, és tan deficient, que ha calgut fer-lo rectificar per la casa A. Això és un rumor que no hem pogut confirmar. A títol de tal ho donem, i el creïm versemblant.

I ací van alguns detalls sobre els darrers

dirigit per Sabino A. Micón, redactor cinematogràfic d'*Ahora*. Ara, li han afegit algunes escenes mudes filmades a Agramunt i ha estat doblat per la casa D. Aquesta és la veritat sobre *L'alegria que passa*, malgrat que les notes oficioses facin córrer ara que es tracta d'un film recent.

Afegirem a totes aquestes dades tan edificants que una casa americana, la primera que va introduir pel·lícules doblades a la Península — doblatge bastant perfecte tècnicament, que es feia a Amèrica o a París — ha decidit fer doblar els seus films per la casa A. Abans, aquesta casa americana pagava un dineral. Ara, paga una misèria. No hi fa res que la qualitat del doblatge sigui netament inferior. Som considerats com una colònia, es veu!

Naturalment, tenint en compte els preus insignificants que hem exposat, no es pot ésser exigent. Com deïem, aquests infelïços dobladors no se n'havien vist mai de més fresques. I hi ha individu que posa cinc o sis hores per a dir quatre paraules, perquè no se sap treure els mots de la boca. A més, ens diuen que hi ha cada accent català que fa caure d'esquena. I, en aquest aspecte, no cal carregar el mort als pobres diables contractats a baix preu. Tractant-se de frases curtes, l'accent es pot eliminar perfectament. Tota la culpa és dels directors, que ni això són capaços de fer.

Heus ací, per a acabar, una altra dada eloqüent. Ens diuen que els *régisseurs* — com anomenen en els estudis els encarregats de contractar comparsa — es reserven un tant per cent de comissió sobre els preus miserables que cobren els dobladors. Un rumor, també, que no hem pogut confirmar, però que també creïem versemblant.

De totes maneres, volem dir que no caldrà recórrer als poders públics per a acabar amb tanta explotació? Com deïem en el nostre article *On va el cinema?*, ens haurem d'apartar definitivament d'un art que aviat no serà digne d'aquest nom, per obra i gràcia de quatre voraçs mercantilistes sense escrúpols?

SEBASTIÀ GASCH

FOX
La Fira
de la Vida
Janet Gaynor

ACTUALIDADES
Rambla Catalunya, 37 - Telèfon 11701

- La lluita pel peix espasa
Documental en espanyol
- New Orleans
Documental en espanyol
- França Actualitats
Nuvolari guanya el Gran Premi de Niça
- De Colòmbia a Colònia
Reportatge de l'Alt Riu
- Eclair Journal
El campionat dels llestos; 25.000 Boy-Scouts es reuneixen a Hongria.
- Notícia especial
Natalici de l'hercu del guardameta nacional Ricard Zamora.

Sessió continua de 3 tardes a 1 de la nit
Temporada d'estiu, cada dia
Entrada única 1 pesseta

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79681
De les 3 tardes a la 1 matinalda
Reportatge Cineac de Paris
Canàries (Documental)
Noticiari Fox Sonor
Últimes informacions mundials
Les Illes dels Pirates
Casafí Màgica Movietone

EL TEATRE I LA RADIO

TEMA ESTIVAL

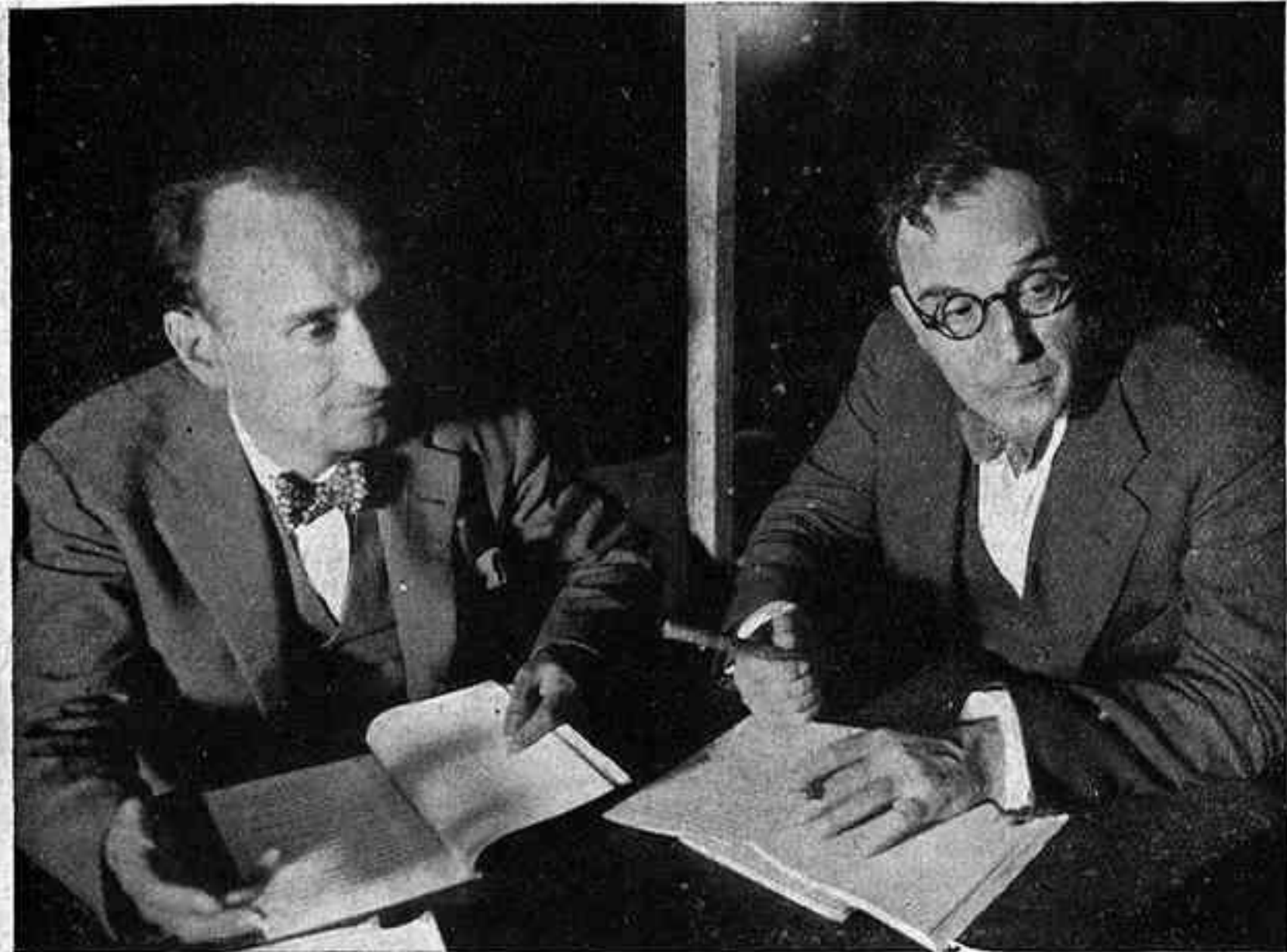
La neuràlgia del teatre català

IV

Si l'àrea del nostre teatre fos més extensa, els defectes dels nostres comedians, que són, fet i fet, els de tots els comedians del món, no els veuríem tan precisats. Ara ens inquieten perquè els tenim massa a tocar, perquè la reducció d'espai ens obliga a conyuir-hi i perquè hi tenim un contacte més constant del que caldria per a una recíproca consideració a les nostres respectives personalitats. De fet, tot l'encongiment de

de l'ofici empra un tòpic que és de les poques veritats que es diuen en els escenaris: «No costa gens de treure el públic del teatre; el que costa, i de debò, és fer-hi tornar.»

Bé, doncs, aquesta indiferència del públic no es curarà fins que no tinguem almenys una companyia per a cada modalitat escènica, especialitzada en el gènere que cultiva, no pas com les d'ara que a la tarda fan tragèdia, al vespre sàinet i l'endemà revista o òpera bufa. Cinc, sis, set companyies crea-

Carles Soldevila i Carles Capdevila

la nostra dramàtica i totes les falles d'empressaris, actors i autors, pervenen d'aquesta manca d'espai. Adhuc i tot la de contingut de públic, per paradoxal que l'afirmació sembli. El funcionament d'un sol teatre és la causa principal del buit que se li forma no al voltant, segons la frase feta, sinó a l'interior. Els que no atinen a explicar-se la indiferència del públic, que fa que no pugui sostenir-se una empresa única, és perquè no han meditat prou les causes de l'anomalia. Si ho haguessin fet, haurien convingut, com jo, que és més fàcil de sostenir-ne deu que no pas una. Abundor equival a riquesa, sinònim d'atracció, com curtedat equival a depauperació, sinònim d'allunyament.

Això a part que un teatre sol, mancat de competència que l'esperoni i limitat a fer una viu-viu desalenadora, es reclou dins un mínim d'activitat i les temporades esdevenen grises, monòtones, sense interès. I no cal pas res més perquè el subconscient de l'espectador el serveixi a cor que vols en demanar-li com de costum, a l'hora d'anar al teatre, un pretext per no anar-hi. Per exemple: «Què fan avui al Romea? — Una comèdia d'En Màntua. — Ai, no! Anirem al cinema o al Barcelona.» (I qui diu una comèdia d'En Màntua, diu una de meua, o diu una traducció: pel cas és igual.) I heu ací que aquell matrimoni o aquells amics, per no plaurer l'obra que aquell dia hi ha al cartell del Romea, es perden per al teatre català, puix que no hi ha cap altra barraca on en la nostra llengua faci una comèdia que no sigui d'En Màntua, o meua, o estrangera.

El mateix exemple és aplicable al rengle dels comedians. He assistit a centenars de discussions sobre la superioritat artística de Pius Daví damunt la de Joaquim Torrents, o a l'inrevés. Quan joanava el Novetats, l'aficionat a qui desplaia Daví se n'anava a veure Torrents; aquell a qui no plaia Torrents, se n'anava al Romea. Dos teatres i, per tant, dos galans per poder triar, no eren certament el desiderat; però ara és molt pitjor, puix que no hi ha més remei que suportar Daví, o restar a casa, o anar a un teatre foraster. I consti que si he citat noms ha estat amb el propòsit de fer més entenedor l'exemple, no pas amb el de molestar ningú, ja que tots els que he anomenat són bons amics meus i em mereixen un gran respecte.

No és per cap altra raó que als teatres castellans s'hi vegin moltes persones l'assistència de les quals a aquells llocs exaspera els patriotes simplistes, que no poden avenir-se que aquella gent vagi a veure comèdia forastera, mentre aquella mateixa nit, al Romea, la senyora Vila, la senyora Morera, el senyor Daví, el senyor Gimbernà i la resta de la companyia catalana treballen només per als acomodadors i una parella de nuvis que són hostes de Sant Agustí i s'han ficat al teatre perquè es donen vergonya que el personal de la fonda vegi que tenen pressa de retirar. I potsers aquell dia la comèdia adhuc és bona. Però el buit ve d'haver-ne fet anteriorment una tanda de dolentes o d'aquelles que no són ni carn ni peix, i que per als efectes de la taquilla són tan desastroses com les primeres. La gent

ran un públic addictic al qual no li caldrà recórrer a espectacles d'importació per a satisfir les seves apetències artístiques.

Dos altres defectes tan importants com el de la indiferència del públic són derivats del mateix mal de comptar amb una sola casa. El primer és la impossibilitat d'acollir tota la producció dels autors consagrats. Els pocs que són atesos han d'avenir-se, si volen estrenar, a escriure d'acord amb una mena de recepta de cuina que l'empresa imposa. Sense parlar d'altres inconvenients; un d'ells, i potser el més greu, que l'autor topi amb una companyia els primers elements de la qual siguin d'impossible adaptació física i interpretativa a les característiques dels personatges que ha creat. El cas, molt freqüent, s'ha repetit una vegada més la darrera temporada. Un dels nostres escriptors més sensibles, més afinats, dels pocs que han orientat una mica cap el nostre teatre l'atenció de gent que sempre n'havia estat allunyada, amb suïcient prestigi per a imposar-se a qualsevol empresa d'un país no tan desventurat com el nostre, va obrir a l'empresa del Romea una comèdia que acabava d'escriure. L'obra devia ploure, ja que fou copiada i *trèta de papers*, signe d'estrena immediata. La dificultat sorgí a l'hora de decidir el repartiment, és a dir, de determinar quins actors havien d'interpretar les figures que juguen l'obra. Contra el parer de l'autor, l'empresa no trobà entre les actrius joves de la companyia la que tingüés suficients aptituds per a encarnar la protagonista, que és una noia de divuit anys. L'autor, decebut, fracassat ja abans d'acabar-se amb el públic — que és el fracàs pitjor de tots —, hagué de tornar-se'n amb la cua entre cames i l'obra sota el braç, a l'espera que s'escaigui haver-hi al capdamunt d'una companyia una primera actriu que sota el maquillatge pugui aparentar una adolescent... o que una companyia castellana n'hi demani la traducció.

Aquestes restriccions, que qui sap les obres de debò que poden fer perdre, neuleixen també les possibles revelacions de valors nous. Per a ningú no és cap secret que ara mateix — com deu haver passat en altres moments de la curta història del nostre teatre —, a més de moltes obres inèdites d'autors amb responsabilitat, n'hi ha d'altres d'escriptors que, per bé que no siguin coneguts com a homes de teatre, tenen un nom destacat en activitats literàries de compromís. I no sabríem pas en què recolzar-nos per a sostenir que entre ells no hi hagi el comediògraf o el dramaturg d'empena capaç de fer donar un tomb a la marxa massa normal de la nostra dramàtica d'ara.

L'altre defecte ateny al ram dels intèrprets. La limitació a una companyia fa que restin ignorats molts actors de mèrits positius, condemnats a passar misèria i a actuacions llastimoses, sense el control de la crítica i el públic exigent, que són, al capdavall, els més actius estimuladors del perfeccionament i els creadors de les reputacions. I, per torna, el perill de veure com s'extingeix, de mica en mica, la vocació per al teatre, posat que ningú, per aptituds que li fossin reconegudes, no voldria lliurar-se a una professió que no ofereix cap altra perspectiva — s'entén que diem a Catalunya — que la d'arrossegar aquella vida de penallitats que destrueix les més cares il·lusions i anul·la l'anhel de superació més clavat a l'ànima.

Es ací on rau el veritable punt neuràlgic de l'escena catalana: a deixar insatisfet l'afany de fruïció teatral de milers d'espectadors; a condemnar a la misèria i a l'incògnit uns centenars de comedians i a impossibilitar que en sorgeixin de nous; a anul·lar la personalitat d'una dotzena d'autors prestigiosos i a privar que els estalinis els joves, obligats a percutir l'ambient per tal de renovar-lo.

Cal, doncs, ampliar el camp de joc, fins a donar-li l'extensió reclamada pel rendiment que se'n pot treure.

AVELI ARTIS

Cristalls de Bohèmia, Vidres esmaltats
GALERIES SYRA
Diputació, 262 - Telèfon 18710

FOX

Una viuda
Romàntica
Catalina Bàrcena

RECORDS

Jenny Golder

J'ai un caractère d'or...

Jenny Golder, somrient maliciosament, ho cantava damunt les taules del Follies Bergère de París.

El públic corejava:

Éléonore! Éléonore!

La cançó tenia un ritme erdimonià, irresistible.

Ferran Bayés, l'artista espanyola Inès Floria i jo ocupàvem, amb el modista Max Weldy, una avantescena. Jenny Golder, en veure'ns, havia fet rodar, en signe d'intel·ligència, els seus grans ulls expressius. Sabia que li érem portadors d'un present que ella esperava amb extraordinària il·lusió.

La cançó acabada, Jenny Golder, mentre ressonaven els aplaudiments i l'orquestra repetia el motiu del refrà, s'atansà a saludar-nos. Ferran Bayés havia desplegat ja un magnífic mantó de Manila. Jenny tremolava de joia.

— Oh, merci! Oh, merci!

Se'l posà a l'espatlla i, amb aquell seu francès tan pintoresc, que afegia un nou encant al seu art, cantà, aleshores, una altra cançó que ella havia també popularitzat:

Ça me fait quelque chose là.

Es posà la mà al cor. I va seguir:

Fais reposer ta pupille,

Dis, reste un peu tranquille

Jenny! Jenny! Ah, Jenny!

Jo coneixia Jenny Golder des de feia tres anys, de quan, formant amb el seu marit la parella Jenny and Joe, vingué a Barcelona per a inaugurar el Principal Palace, en maig de 1919, amb Mayol, el *jongleur* Rowland — australià com ella — i les ballarines Nati la Bilbainita i Lluisa Padowa. Jenny i el seu marit vivien, amb aquesta darrera, a una modesta pensió del carrer Nou de la Rambla.

El marit de Jenny Golder, l'anglès Joe Bowden, simpàtic i graciosíssim en escena, gastava, com la majoria dels homes menuts, i ell ho era de debò, un geni molt viu. Es barallaven per un tres i no-res. Sortosament, Jenny tenia un *caractère d'or*.

Un dia, però, en el transcurs d'una segona actuació de la parella al Palace, el mateix any 1919, les baralles passaren de la mesura, i Jenny i Joe feren cap a la delegació de policia de les Drassanes, després d'una pluja mútua de bufetades. Jo vaig anar amb ells. La causa de la disputa havien estat els gelos. Joe, segons va declarar a l'inspector de guàrdia, estava ja escamat de les assiduatats envers Jenny d'un jove aristòcrata bilbaí — el mateix que, temps més tard, havia d'adquirir-li el mantó de Manila.

Aquella disputa decidí la sort de Jenny Golder. Varen treballar, ella i ell, a l'Eldorado a tres represes, i durant la tercera, el mes de febrer de 1920, es reproduïa una nit, a la llotja del matrimoni, l'eterna discussió; aqueixa vegada, amb la màxima intensitat. Es percebia una barreja de crits i patacades que hauria produït angúnia a qualsevol...

Als tramoistes, no. Hi estaven acostumats; era el plat de cada dia. Més aviat fruïen. De sobte, però, cessaren les lamentacions i els cops. Hauria ocorregut quelcom de greu? El *régisseur* va córrer a la llotja. Entrà... Jenny, sense sentits, estava estirada a terra. Joe li tenia el genoll damunt el cos i semblava voler escanyar-la.

L'endemà al matí, Jenny, fugint del marit, marxà a París. Joe, mig atontat per aquella separació, va deambular encara uns dies per Barcelona. Després, desaparegué. El material del número restà abandonat ací. La parella artística Jenny and Joe havia deixat d'existir. Però el music-hall tenia, des d'aquell moment, una nova figura, una estrella amb tota l'esplendor: Jenny Golder. Refugiada primer a un cabaret de Brusselles, Jenny Golder debutava el mes d'octubre al Casino de París, i passava l'any següent, 1921, a ésser la *partenaire* de Maurice Chevalier. El ritme desarticulat del jazz trobà en Jenny Golder, com l'havia trobat en Nina Payne i en Elsie Janis, una intèrpret ideal. Un *chic* personalíssim, uns cames que brincaven com l'acer, uns ulls immen-

sos, unes dents de nacre que brillaven més que els ulls, uns gestos de deliciosa picardia, una alegria comunicativa, una rialla d'infant, una impetuositat que s'ho emportava tot, una gràcia parisenc, una vivacitat inexplicable, un optimisme encoratjador, una vibració constant... Quina dona! Era un torbellí. Era el dimoni. Era el dimoni... amb un *caractère d'or*.

Pobra Jenny Golder! El desembre de 1925 vaig veure-la i parlar-li per darrera vegada. Va venir a l'Eldorado. El seu triomf, en

Jenny Golder

aquella ocasió, pot gairebé dir-se que determinà que es retirés de l'escena Pilar Alonso, l'èxit de la qual, davant Jenny Golder, va empal·lidir considerablement. Un music-hall d'estar per casa, de caramelles i pomells de flors, sense trepidació i sense diversitat, s'esfondrava tot d'una en aparèixer, la mateixa nit, aquella dona tota animació i esperit, aquella dona trepidant que tenia «les dents de Missinguett i els ulls de Max Linders».

Jenny Golder, però, no era ja, tractada fora de l'escena, la Jenny d'abans. La seva alegria era fictícia. Les llàgrimes ennuvolaven de tant en tant la claredat infinita dels seus grans ulls. Les seves paraules estaven sadollades de malenconia.

Je me suis donnée dans un soupir.

Potsers aquesta cançó, que feia somriure tothom — Jenny pronunciava *dans un soupir* — contenia una amarga veritat... Jenny Golder estava enamorada. S'havia confiat massa fàcilment a un home. S'hi havia confiat «en un sospir»...

La nova del suïcidi de Jenny Golder no em va sorprendre gens.

JOAN TOMAS

NOTES DE RADIO

Exposicions de ràdio

Durant aquest estiu, se'n preparen dues a Alemanya i una altra a Luxemburg. L'exposició de Berlín s'obri el 18 i es tancarà el 27 d'agost i la de Leipzig durarà del 27 al 31, a la mateixa Fira.

L'exposició radiofònica de Berlín haurà estat inaugurada per Goebbels, ministre de Propaganda i d'Educació popular, amb un discurs d'inauguració retransmès per tota la xarxa d'estacions alemanyes. El *clou* d'aquesta exposició, que ja és la sisena, serà un receptor popular WE 301 que s'anuncia al preu de 70 marcs i dels quals més de cent mil ja han estat fabricats per la indústria alemanya. Els aparells exposats permeten adonar-se que la indústria alemanya va cap a la fabricació d'aparells d'un exterior molt semblant: una sola comanda, un altaveu dinàmic i l'escala que conté l'enumeració de les emissores a les quals arriba el receptor.

En col·laboració amb la indústria, les emissores exposen el progrés realitzat en matèria de televisió. Molts són els sistemes exposats. Hi ha una secció especial dedicada als aparells antiparàsits. Els ministeris de la Marina i de l'Aviació exposen aparells de telefonia marítima i instal·lacions receptores i d'emissió de les que s'utilitzen a bord dels avions. La societat d'expansió alemanya publica diverses estadístiques sobre l'audició de les emissores nacionals als països d'ultramar.

L'Institut Hertz mostra una exposició dels aparells de recepció d'ones extracurtas amb una sala de demostració de bona i dolenta recepció.

La Reichsrundfunk-Gesellschaft, amb ajuda de gràfics i quadros demostratius, l'elaboració dels programes i el funcionament de l'emissió.

Viena, a Alemanya?

Bismarck va escriure que una cosa reclamada llarg temps es converteix en un dret. Els hereus del canceller de ferro posen aquesta màxima en pràctica, i és així que desitjant l'Anschluss, consideren que Viena és una ciutat alemanya. Almenys això és el que tendeixen a demostrar les revistes alemanyes de ràdio, les quals fan figurar l'estació de Viena entre les emissores alemanyes. En efecte, tal com s'acostuma en totes les revistes de T. S. F., les estacions nacionals són agrupades al davant, seguides de les estacions estrangeres per ordre alfabètic de nacions. Doncs bé; l'estació Radio Wien no figura pas en la llista d'emissions estrangeres sota el títol «Austria», d'altra banda inexistents, sinó amb les estacions alemanyes.

Què esperen els francesos per incorporar a llur xarxa Brusselles, Luxemburg i Québec i tot?

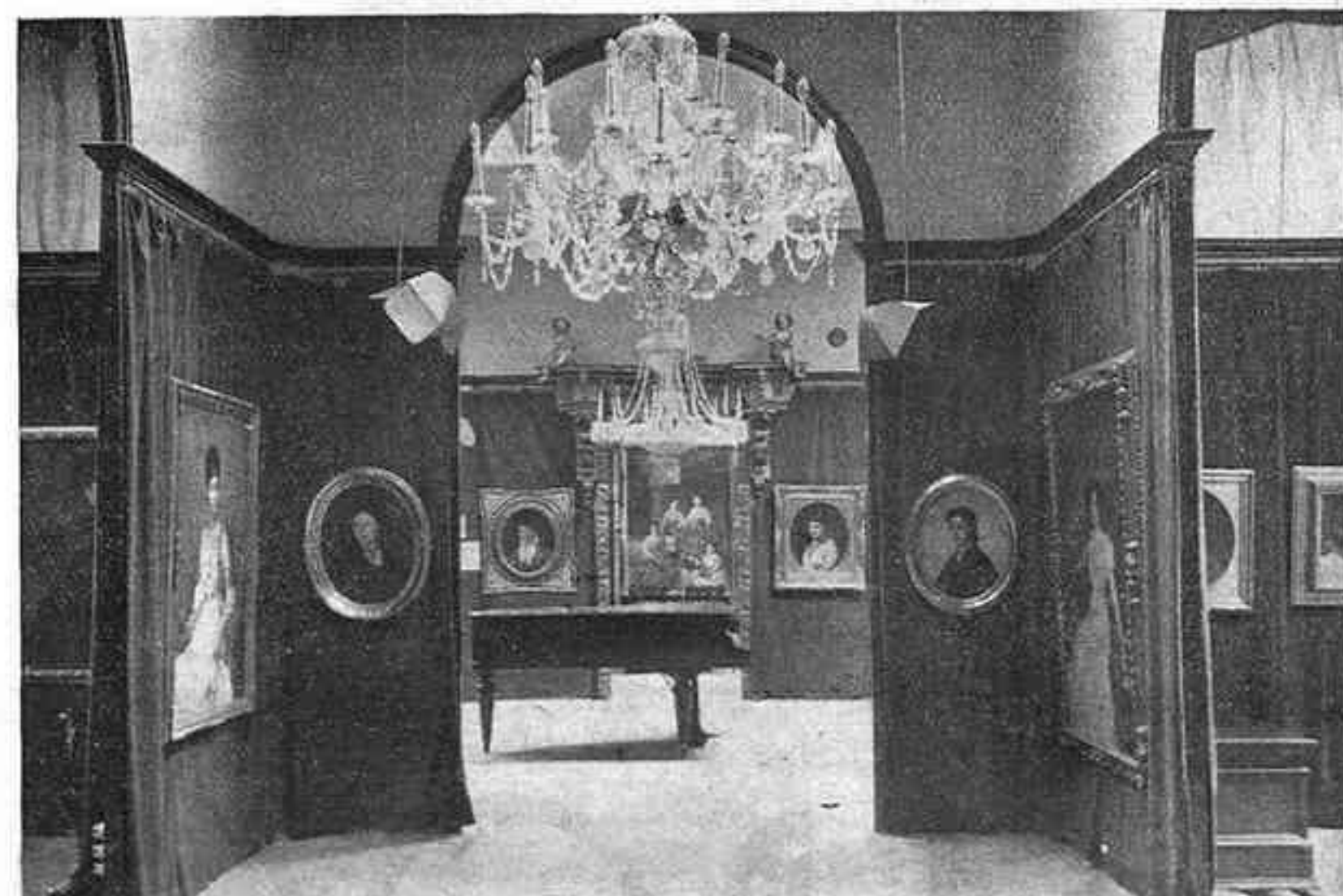
Feta la llei, feta la trampa

Le *Haut-parleur* ha contat una història divertida. La Federal Radio Commission dels Estats Units ha prohibit les emissions astrològiques, que tot sovint no eren sinó un pretext per a treure dòlars del inaniquitat massa crèduls.

Però feta la llei, feta la trampa, diu la saviesa popular. Un ciutadà ha instal·lat a bord del vaixell *City of Panama*, una estació emissora, que ha rebut les lletres d'identificació RXXR. Durant el dia, el vaixell està ancorat en un port californià. Al caure la tarda, el vaixell embarca artistes, una orquestra, bons comunicadors publicitaris d'astrologia, i fa ruta cap a l'oest fins que ha passat el límit de les aigües jurisdiccionals. Allà, es posa en marxa l'emissora... i el celler. Perquè l'astut empresari accepta de bona gana que els seus col·laboradors vulguin cobrar en alcohol.

Catàleg del I Saló Mirador

Cent anys de retrat femení en la pintura catalana (1830-1930)

Un volum contenint a més a més les biografies dels artistes

i 50 reproduccions.

Per als subscriptors .

6 ptes.

5 »

FOX

Cavalcada
un missatge
a la humanitat

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapissier. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 34. Telèfon 14388
BARCELONA

LES LLETRES

Avui fa cent anys

Avui fa cent anys, dia per dia, de l'aparició de l'Oda d'Aribau, inici de la renaixença literària catalana, que després s'havia d'estendre a tots els ordres, fins arribar a l'assoliment de les llibertats polítiques.

S'ha discutit — i l'acord sobre aquest punt no s'ha aconseguit pas — si Aribau tingué mai una consciència exacta del que havia fet. Segons molts, potser la majoria, la transcendència de la seva Oda no fou ni sospitada pel seu autor en el moment d'escriure-la. Simple esplai, doncs, que sobrepasà — i de tant! — les intencions de l'autor. Però el fet que Aribau no s'adonés que posava la primera pedra d'una construcció que

Aribau

d'altres — i tot un poble — havien d'engrandir i completar, no lleva pas importància ni transcendència al que potser no fou més, per al seu autor, que una provatura d'un ordre semblant al dels seus versos en italià. Tant li fa. Els homes es creuen dirigint els esdeveniments; no és pas segur que el contrari d'això sigui mentida.

Si tot l'arbre és contingut en la llavor, bé cal, doncs, no regatejar a Aribau i a la seva curta producció el mèrit que la posteritat li ha atribuït amb tota justícia. I això, s'ha d'insistir-hi, és del tot independent de la consciència o la inconsciència del poeta. Potser, segons certes concepcions de la poesia, encara escau més de decantar-se pel segon extrem.

Segui com sigui, resta el fet important d'aquests darrers cent anys, que han donat a la tímida provatura d'Aribau aquella transcendència que tothom pot copsar. El més gran valor d'aquella poesia publicada en un recó de diari del 24 d'agost de 1833, són els ecos que desvetllà en la consciència d'altres homes i els resultats del desvetllament que progressivament es produí, fins a convertir el que d'antuvi podia semblar un esplai literari de cenacle, en un moviment col·lectiu que aviat sobreixí de l'àrea de Catalunya per a influir poderosament en la vida espanyola.

MIRADOR s'associa als homenatges de què avui és objecte Aribau. I, com ha vingut fent aquest any del centenari, creu que la millor participació en l'homenatge és l'estudi i la difusió de les múltiples qüestions de la història literària i de la història en general del segle passat, massa oblidades o mal conegudes sovint.

Més que els actes espectaculars i els discursos de circumstàncies, creiem útil una tasca no tan externa, però més eficaç i duradora.

El centenari de l'Oda Gide i el gidisme

Avui, 24 d'agost, es compleix el primer centenari de la publicació de l'Oda de Carles Bonaventura Aribau. *El Vapor*, periòdic barceloní, successor d'*El Europeo*, primera manifestació del romanticisme a la península, inseria a les seves pàgines sota el títol *La Patria (Trobas)*, la felicitació del poeta romàntic que no hauria pogut sospitar mai la transcendència de la seva poesia. En canvi, la noble intenció de fer revivre la llengua catalana sembla tanmateix haver-lo inspirat en aquell moment. Ell no pot sospitar la influència que per a les lletres catalanes han de tenir els seus alexandrins, però, al marge d'aquesta consciència que d'altra banda hauria estat pedant, Aribau esteregeix en aquells versos l'emoció de la seva ànima catalana i, tanmateix, hem de creure en la sinceritat dels poemes.

Nicolau d'Oliver pensa que, en l'Oda, «els elogis entusiastes que hi ha de la llengua catalana més aviat hi semblen duts com excusa d'emprar-la que no pas amb desig de renaixença literària». El desig de renaixença, pla ideat amb un propòsit ferm, tot fa sospitar que no va ésser-hi, però l'elogi a la llengua és un plany massa viu per creure'l circumstancial. Aribau té el desig de fer revivre la llengua, però li manca l'heroicitat d'empendre-s'ho. Voldria veure restaurada la nacionalitat literària de Catalunya, però pensa que qualsevol esforç serà inútil. Qui sap si el seu escepticisme va ésser la causa de la seva indiferència. Aribau no va tenir fe en Catalunya, però potser hauria pagat a qualsevol preu l'entusiasme de Rubió.

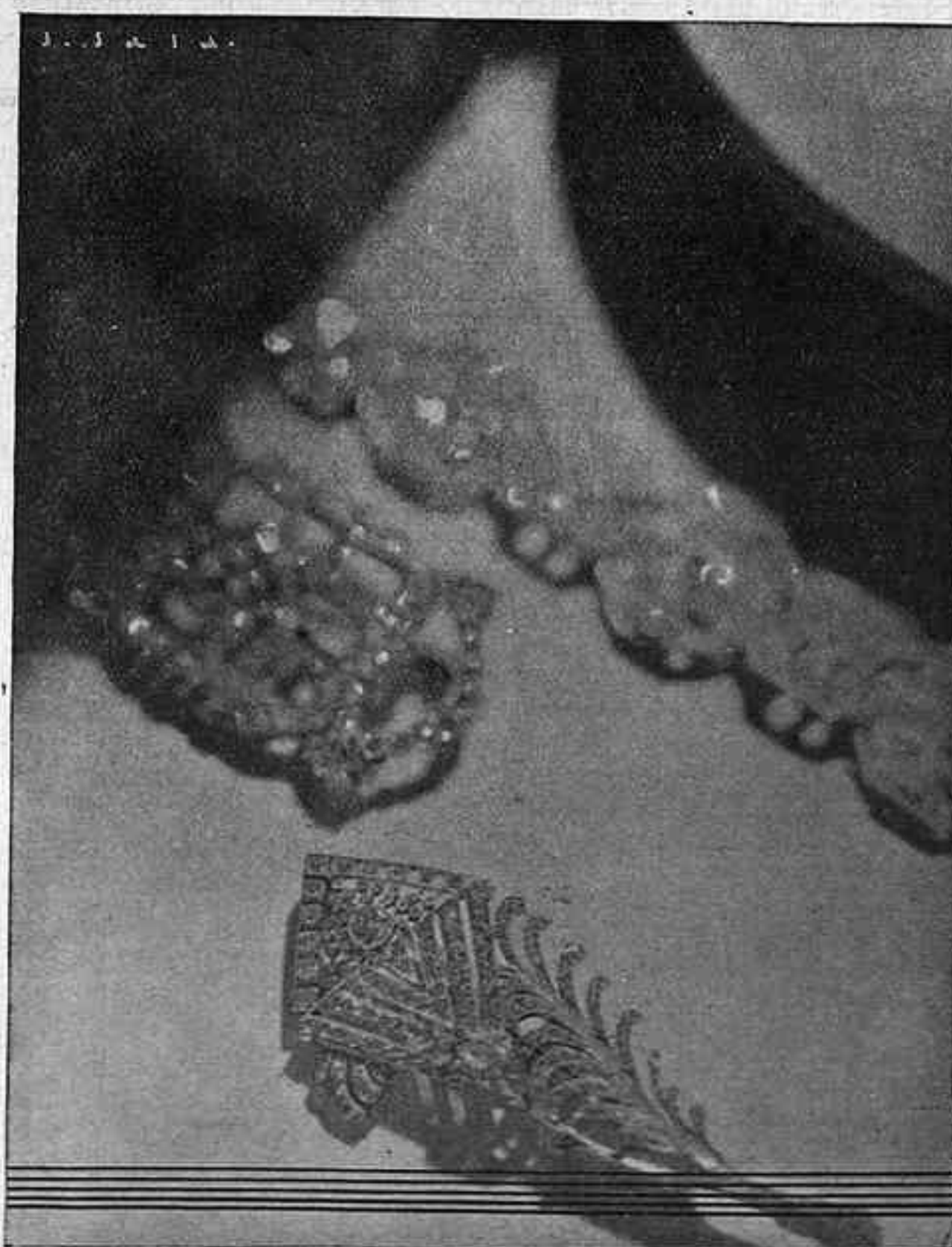
L'autor de l'Oda estava massa influït del Romanticisme per creure — com algú ha volgut suposar — que únicament un motiu fútil va inspirar-li. El romanticisme restaurador havia entrat tant a Catalunya que, necessàriament, havia d'haver-lo fet pensar en un retrobament, almenys literari, de la nostra personalitat històrica. Influït de Schiller i de Manzoni, del qual rep potser i tot la inspiració de la seva Oda, Aribau es col·loca a davant de tots els romàntics peninsulars. Les varietats d'aquest gran moviment, les quals responien a les característiques pròpies dels pobles (el romanticisme alemany, el romanticisme francès, el romanticisme anglès) havien de pendre a Catalunya el to precís de restauració. El pes de la història i de la dissort nacional creaven el desig de reemprar la glòria passada que els primers romàntics desempolsaven dels arxius. La llengua catalana tenia aleshores dolces evocacions i creava el noble sentiment de l'envorrança. Per això, si bé Aribau no va profetitzar en la seva Oda el retrobament lingüístic, va mostrar-nos la primera inquietud del romanticisme nacional, redemptor, on hi havia les grans possibilitats d'independència literària.

L'ideal romàntic devia haver fet pensar força a Aribau, en el trist destí de la llengua catalana. Ell mateix ens ho diu:

*Plau-me encara parlar la llengua d'aquells
[savis
que ompliren l'univers de llurs costums e
[lleis,
la llengua d'aquells forts que acataren los
[reis,
defengueren llurs drets, venjaren llurs agra-
[vis.*

Aquest encara del primer vers, és el plany viu del poeta que no tindrà mai fe en un retrobament, és un adéu desesperat i místic tot just quan acaba de descobrir que l'harmonia del pensament amb l'expressió és a la llengua materna:

Només les pedres engalzades amb un art refinat mereixen el nom de joies

JOIER J. ROCA
Rambla del Centre, 33 i Passatge Bacardí, 2

*e ma boca llavors no sap mentir ni ment
puix surten mes raons del centre de mon pit.*

D'altra banda, Milà i Fontanals creu que Aribau havia pensat escriure i àdhuc potser havia planejat poemes catalans. El P. Blanco, en el seu llibre *La literatura espanyola en el siglo XIX*, a més de defensar la intenció conscient de renaixença que, segons ell, guiava en aquell moment l'autor de l'Oda, creu també en assaigs previs. Rubió i Ors, en *Breve reseña del renacimiento de la lengua y literatura catalana*, després de lamentar que Aribau s'adormís damunt els llorsers, afirma que és l'única composició que produí en català i es plany que l'Oda no hagués tingut una digna germana. Montoliu ho diu res d'aquells suposats desigs i afirma que a excepció d'algunes poesies festives, no produí res més en català. Es curiós no obstant, i té un gran valor en l'estudi de les causes que impulsaren Aribau a escriure l'Oda, la carta de Francesc Muns i Castellet, de la qual ens parla el P. Blanco, publicada a *El Correo Catalán* el dia 9 de setembre de 1892. El seu pare, el poeta Ramons Muns i Serinyà, un dels primers conreadors de la llengua catalana i també dels fundadors de la «Sociedad Filològica», en la qual Montoliu troba la primera influència més o menys directa del romanticisme, traductor de Chateaubriand, romàntic a estones i clàssic a altres, rebia, en data molt anterior a la publicació de l'Oda, una carta d'Aribau en la qual deia entre altres coses:

«No abandone usted a las Musas, créame, no defraude esta deuda que tiene contraída con la patria, con sus amigos y con usted mismo. Yo tengo empezada una composición en catalán, la qual

*Plorant la vergonyosa decadència
en que avui jau la catalana faula...»*

Aquesta carta sembla corroborar la sospita de Milà i Fontanals i descobreix encara la pena profunda del seu autor pel to matusser, depauperat i trist que caracteritzava en aquell moment les escasses produccions de llengua catalana. Això fa creure que en la seva joventut experimentà l'entusiasme patriòtic que més endavant havia d'expressar en l'Oda i perdre més tard, definitivament, quan l'ambició literària el feu escriptor exclusiu de llengua castellana fins a ésser qualificat per Quintana «el mejor prosista castellano».

S'afirma també que, fora de poesies de to festiu, Aribau no produí en català res més que l'Oda. En una antologia de prosa i vers publicada a Barcelona l'any 1888 amb el nom de *Llibre de la Renaixença*, on consten les signatures de Tomàs Aguiló, Josep M.ª Arnau, Adolf Blanch, Antoni de Bofarull, Pelai Briz, Damas Calvet i altres renaixentistes, hom pot llegir-hi la poesia anacronística de B. C. Aribau, *Palanós*. Aquesta producció és força extensa. En la impossibilitat de reproduir-la sencera, heus-en act uns fragments:

*Patró de la barca
(així Déu vos do
bon vent i bon nòlit
i millor retorn),
mostrau-me la carla
a on vostre pilot
dibuixa les costes
llepadés pels fiots
que en elles sens dubte
hi falta un escoll,
que si l'investissiu
ai pobret de vos!*

*volteu les Formigues
al peu de Cap-Gros,
prepareu amarres
que ja sou a port.
Per a on deposa
lo vent son furor
deixant a les aigües
un constant repòs.*

*Les naus que s'hi gronxen
semblants a bressols
moguts per la mare
que ja dormí al noi.
Això és lo refugi
més segur del món,
això és la gran terra,
això és Palanós.*

Si no res més, aquesta altra producció catalana d'Aribau pot servir per desfer l'equívoc, massa generalitzat, que, des de Tubino, «este escritor decimos no puede ser presentado como una excepción entre los literatos catalanes de su tiempo, tomando por pretexto la Oda a Remisa, único testimonio eventual de su catalanismo literario» fins a la moderna crítica, passant àdhuc per Menéndez y Pelayo: «...nadie conoce versos suyos catalanes posteriores ni anteriores a la Oda a don Gaspar de Remisa (comúnmente llamada Oda a la patria) como no sean de asunto trivial y chocarrero, dignos de alternar con las deplorables rimas festivas que en tanta copia produjo la escuela del rector de Vallfogonán, sembla haver estat el motiu més poderós per creure en la inconsciència d'Aribau en escriure l'Oda.

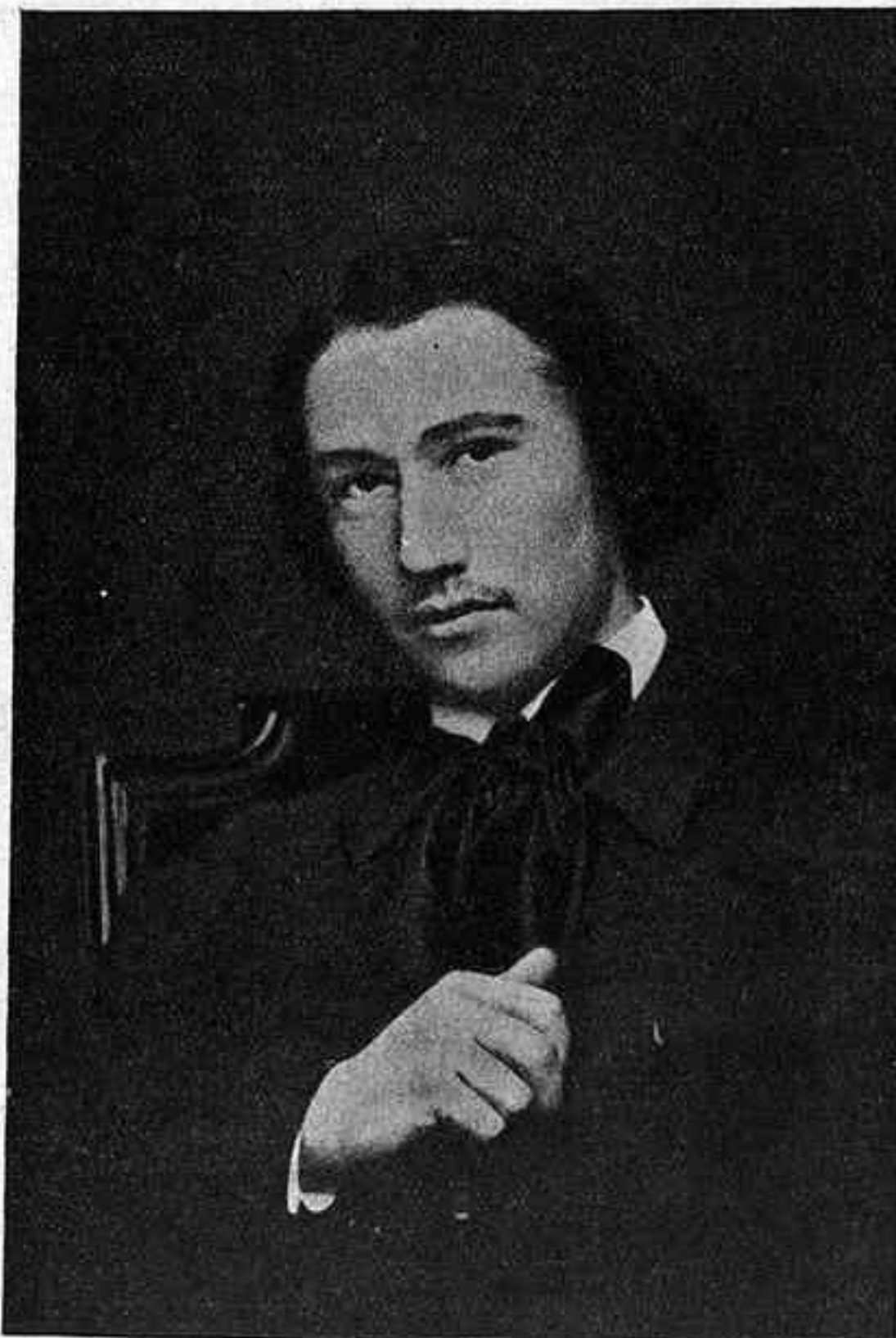
Els assaigs previs, aquesta poesia i la seva ànima romàntica, fan pensar en una renaixença d'Aribau per la llengua que creu morta. Aquesta renaixença però, en la seva joventut inspiradora de belles idees, no amirà mai aparellada amb l'heroisme. A dinou anys, justament quan escriu a Ramon Muns lamentant-se de la decadència de la llengua nostra, obrirà amb *Ensayos poéticos* (Impremta Dorga, 1817) la seva producció castellana.

J. M.ª MIQUEL I VERGES

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

En ocasió del seu seixantè aniversari, André Gide visqué uns moments d'actualitat que per a nosaltres foren curiosos i per ell ben amargs, per tal com no mancaven les oracions fúnebres i els anuncis de la mort del gidisme. Avui, però, la posició insòlita en què André Gide s'ha col·locat obliga eis qui un dia o altre el seguirem a fer una revisió de la seva obra. Ens bastarà un balanç superficial per constatar les febleses del gidisme i per arribar a la conclusió que la seva obra no té avui cap influència.

André Gide, jove

André Gide es donà a conèixer en un temps molt intel·ligent, però trist i bizantí, i no té res d'estrany que els seus lectors de vint o trenta anys enrera consideressin *Les Nouritures Terrestres* amb un somriure interior, encantats de la bellesa i la sensualitat del llibre, una mica absorts davant l'apologia de l'instint com a fi suprem de la vida, d'aquell cuita als plaers de la terra i el descobriment de l'instint i la vida sensual. Tothom era una mica el professor malalt de *L'Immoraliste*, erudit en excés, a qui la malaltia fa descobrir el sol, la vida, la bellesa del cos.

Aquestes dues obres són les que millor representen l'esperit de Gide, on ha estat més ell mateix amb la força d'un gran escriptor. Hi ha un equilibri interior que atura certs atreviments, una exigència estilística que fa sobresortir el *charme* incomparable d'ambdues obres.

Si per gosadia Gide no ens hi proposa un ordre, almenys podem formar-nos el nosaltres. Nathanaël, malgrat el seu fervor, no és massa lluny d'un seny virgilià, magnífic d'humanitat.

Les Caves du Vatican, Les Faux-Monnayeurs són ja dintre un altre període de la producció de Gide. Del culte de l'instint, hem passat a l'acte gratuït, a les plasereries de Lafcadio, als moneders falsos que circulen a tot arreu. Sovint les idees més contradictòries serveixen de pretext a les audàcies més inexplicables. Si realment s'ha temut la influència nefasta de Gide, aques-

tes dues obres en tenen la culpa. Una atmosfera d'aventura extraordinària encobreix els atacs als prejudicis de la civilització de manera a arribar allà on el difícil és pendre seriosament, per molt temps, qualsevulla cosa de la vida. Com el seu gran predecessor, Jean-Jacques Rousseau, Gide ens parla de la sinceritat. Qüestió irritant! Ell no és mai sinó allò que creu que és. Res tant diferent d'ell com ell mateix. Aquest relativisme ideològic pot portar a tots els escepticismes. Heus ací com els seus personatges, una mica cansats del seu joc, es diran que en un món on tothom fa trampa, els homes veritables fan figura de xerraire.

Malgrat totes les objeccions, aquestes dues obres de Gide són les que conqueriren un públic més vast. Ambdues possibiliten l'afirmació que Gide ha estat, una hora o una altra, el mestre, el guia de diverses generacions. D'ell han partit molts atreviments, moltes audàcies, de joves autors que varen donar una intensitat a la vida intel·lectual francesa. I el sobrerrealisme, no és una conseqüència de la filosofia gidista?

Però André Gide, com a novel·lista, no reeixí del tot ni es féu perdonar la manca de mètier. Fora de *L'école de femmes* i *Robert*, on els trets psicològics assoleixen una fina impressió, les altres obres són un exponent de l'estèrilitat novel·lística de Gide. Hem sostingut, i avui ho creiem més que mai, que la part perdurable de l'obra de Gide no serà la literària sinó la crítica. Llegint *Prétextes, Dostoievsky*, no solament es troben pàgines crítiques de primer ordre, sinó que el seu «tràgic moral» apareix amb tot el seu relleu, aquell interès humà per totes les coses com si tota conquesta anés acompanyada d'una lluita constant i com si aquesta lluita fos la vera grandesa de l'escriptor. No oblidem que és

en aquesta part crítica on Gide sostingué les seves polèmiques religioses que el convertiren en el centre de la vida intel·lectual de després de la guerra.

La conversió impressionant de Gide al marxisme, però, ens obliga a preguntar-nos si el primer cregut de la feblesa de la seva obra no és ell mateix. Malgrat de saber-ne ben poca cosa, el seu *Journal* és prou explícit. Aquell egoïsta d'antany s'enrola a la revolució proletària. Ja en *Voyage au Congo* la vida infrahumana de l'esclau el feu protestar. No es tracta, però, d'una protesta aïllada, es tracta de la defensa d'unes doctrines que són tota una filosofia de la vida. L'individualista Gide defensarà el gregarisme filosòfic, i el qui negava que el passat decidís l'esdevenir defensarà la dialèctica marxista. Tots els repars són pocs — com ha assenyalat Ramon Fernandez — en tractar de les preteses justificacions de Gide. Tanmateix les hem retretes perquè ens justifiquin la pregunta amb què volem cloure aquest article. Quin és el futur literari de Gide? Es pot concebre Gide enrolat en un «populisme» revolucionari? Creiem que no. Tot al més, pot ésser un «company de camí» que tot sovint es sentirà més atret pels corriols inconeguts que pel camí planer.

FERRI VERGES

TENNIS

Llegeixi, estudiï les obres dels campions Cochet i Lacoste. Acaben de publicar-se. Assortit únic de llibres francesos i nacionals sobre Tennis.

Llibreria Francesa

RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10
Súccursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

—Direcció de Policia de Nova York?... En vista del curs del canvi, ens veiem obligats a augmentar el rescat de Mr. John Smith a cinquanta-mil dòlars.

(Simplicissimus, Munic)

L'automobilista. — Què us esteu més, que faci marxa endavant o marxa enrera?

(Everybody's Weekly)

LES ARTS I ELS ARTISTES

AL MARGE D'UNA EXPOSICIÓ

Cartellisme català

Tenint en compte l'agost i les seves conseqüències, direm que intempestivament una important exposició de cartells ha vingut a promoure en el nostre actual oasi la febre que ocasiona un fall de concurs on a més d'un nom es debaten uns milers de pesetes.

El nostre país, pobre país de cartellistes, enlaira un vol considerable d'autors en cada manifestació anàloga, autors que en un tant per cent crescutíssim no es fan càrrec de res més que no sigui l'obtenció d'un premi, amb unes mires tan particulars i tan poc fonamentades que cal anar-los repetint fins a la sonsònia que van equivocats quant a les possibilitats nacionals, que erren el tret i pensen que la professió del cartell està a l'altura d'altres rams de la nostra terra. Som lluny, tristament lluny, del cas de poder produir un Cassandre amb la seva tarifa astronòmica.

Els impropis gastadets que emeten la majoria de professionals del cartell (que n'hi ha, i són els més dolents per cert), i el seu cultiu de la flastomia i de la seva actitud en fer-se passar entre genis i miserables perseguits, ens sonen com a la més estúpida política i com al més pronunciat defecte oftàlmic que no els permet adonar-se de la capacitat cartellista de Catalunya i amb ella la no assequibilitat d'un lloc de tercer ordre que és l'únic a què poden aspirar els protestataris per sistema.

Aquests conceptes apuntats els hem de lligar a una lògica que està a la vista de tothom, dient que l'asseveració esmentada, és a dir, la posició preponderant que dintre l'especialitat han adquirit els laments dels que diuen saber-ne més, és un producte de l'aïllament dels veritables mestres que cedeixen una mena de rosegons als frenètics aspirants d'una glòria discutible.

Una Catalunya gran, plètica de riqueses industrials, és segur que posaria a flot tota una veritable legió de valors avui apartats per la poca remuneració, d'una mena de lluita sorda i fructífera que han originat els anhels fa poc esmentats.

Si aquesta Catalunya tingués sobre el mapa una taca de color deu vegades superior a la d'ara, o bé si solament el seu interior actual no estigués introduït en el desconcert econòmic mundial, el fet de l'aparició d'aquests valors ja s'hauria realitzat; és a dir que en afirmar les darreres paraules volem dir amb tota claredat que el problema ja ha estat sobrepassat en la necessitat artística, que només manca per a la necessitat pràctica assolir el panorama munificent que permet viure del cartell.

Per altra part hem de situar la tessitura del cartellista concient de la seva veritable posició envers el mercat.

Tessitura totalment digna, molt per sobre de les gitanades que fan surar, que no permet d'arribar a la coacció més insignificant respecte els individus de jurat o de la casa que cedeix els premis.

Naturalment, aquesta tessitura és una magnífica plataforma per les ansies artísticoc-lucratives de quatre personatges i interessats que es veuen davant un camp lliure al qual es llença amb una formidable organització comercial i amb un complet abandon dels més rudimentaris principis artístics. Això ja comença d'ésser vell. Per aquest camí de dignitat sucumbint davant triflues maquiavèliques, ja hi hem vist passar dos homes il·lustres que en el ram del car-

tell català han aportat les més considerables obres de la nostra terra: ens referim a Galí i a Obiols.

I ara, quan el valor dels darrers ja ha arribat a un límit; quan aquest mateix límit ha permès l'entrada de nous representants, fills de nova època, catalogats en aquella absurda mesura que es vol batejar amb el mot generacions, es retalla entre altres una figura, que coneixedors de l'immanent procedir, hem de fixar com a probable víctima de maledicències professionals que hau-

El cartell d'Evarist Mora

ria de suportar per figurar dintre l'encasellat de la dignitat com a norma.

Ens referim a Evarist Mora, guanyador en el darrer concurs del premi especial de Turisme.

L'obra cartellística de l'esmentat pintor i dibuixant respon a una concepció universal de la pancarta artística amb deixos d'utilitarisme.

Es la ruta que segueix el principi de fer compaginar la visibilitat, la cridaneria, l'emoció, la força suggestiva del que s'anuncia, amb la sensibilitat i amb l'ideal senzillament artístic.

Nosaltres estem bastant fets malbé. Hem sofert una invasió de reprobables mètodes, que a més del seu infecte pauperisme van acompanyats d'una senzillesa mecànica que ha arrossegat un estol d'entusiastes i una política d'auto-bluf.

Tot això és molt fàcil en el segle xx, en què es reben per tots cantons infinitat d'influències apropiades.

Avui gairebé tothom, amb un raspall i un aerògraf, fa morelles.

Morell, com el mateix Colom, va descobrir una Amèrica i ara els indígenes ja l'estan treient. Un detall, si no. En l'exposició que hem esmentat s'han premiat una colla de cartells morellescos de cap a cap, però en llegir les signatures hem s'adona que solament un pertany a l'iniciador de la màxima truculència triomfant.

Reaccionar o tan sols seguir un propi camí, ja vol dir caure en l'apartat de dignitat i de conseqüència, és esperar la consagració de la veritat pels seus passos, no precipitant uns esdeveniments que seria usar l'arma dels que ens han caigut amb un aplom de Messias i amb els adminicles d'una petulància execrable.

Evarist Mora, cas d'ésser Catalunya el que hem dit i el que desitgem que sigui, podria ésser el nostre Cassandre jove.

També podria, en l'estat actual, aspirar a més, a procurar nomenar-se, com altres fan, el vencedor vitalici, cosa que ja hem afirmat com la més fàcil del món i a la qual, artísticament, té un dret veritable.

Però domina l'esperit mateix de Galí i d'Obiols. Silenci davant la flastomia, discreció davant les arbitrarietats. Apartament dels cereles vicioses de l'egolaria, cenacles de la diatriba i associacions de convençuts de les seves intangibilitats.

En el fons, única manera d'arribar, en el moment oportú, a la funció de Colin o del repetidament anomenat Cassandre, perquè no deu ésser cap secret per a ningú que aquests i els seus mitjans són tan transparents i tan poc dubtosos com els dels tres artistes que hem comentat com a màxims representants de la nostra actual honestetat i valorització cartellística.

ENRIC F. GUAL

Art decoratiu escènic-Art primitiu

Fa algunes setmanes ens comprometérem, des d'aquesta mateixa pàgina, a remarcar el més important del conjunt de grans exposicions que han florit a París en plena canícula. Heu-nos ací disposats a saldar aquest petit deute.

L'art decoratiu en el teatre i en la música. — Per fer-se perdonar l'horrible estil macarrònic de la seva arquitectura, el museu Galliera necessita complir molt bones obres. Val a dir que hi posa tota la bona voluntat i la darrera prova n'és l'exposició que ara aixopluga, situada a un nivell digne per tots conceptes del significat ambiciós que enclou el títol.

Acotem, d'antuvi, l'èxit dels decoradors moderns en demostrar fefaentment que un clarinet, un saxofon i àdhuc un fagot poden ésser objectes de bella morfologia, tot respectant llurs exigències funcionals. No cal dir com, sovint, la reeixida és difícil. Admirem sincerament, per exemple, els artistes que han aconseguit deslliurar els pianos de cua d'aquest aspecte de proboscis dissecats que solen tenir en els interiors, especialment si aquests interiors són de proporcions reduïdes. Seguidament, esmentarem la completíssima exhibició biblio-icnogràfica composta d'un sens fi de peces les unes selectes, les altres curioses, totes sumament interessants, que constitueixen el més gran esforç pràctic realitzat fins avui per a historiar els contactes de les arts decoratives amb l'art dramàtic i amb la música de trenta anys ençà.

Amb tot, el millor de l'exposició és constituït pels documents que us permeten de seguir pas a pas l'evolució de l'escenografia moderna. La decoració teatral anà rersagrada de molts anys en relació a les reaccions innovadores realitzades per la pintura a partir de l'impressionisme. L'any 1908 es podien veure encara les obres de Debussy i Maeterlinck estrenades entre telons pintats amb un concepte de la decoració escènica no gaire diferent del que regia en el temps de Soler i Rovira. Els primers ballets russos, els de la temporada 1909-10, sacsejaren de sobte, barroerament, per pura sorpresa, la inexplicable letàrgia escenogràfica. Des d'aquest punt de vista, el decorat de Léon Bakst en *Shéhérazade* és una nota històrica d'un significat comparable al que pels romàntics tingué la batalla d'*Hernani*. A partir d'aquesta explosió inicial l'evolució fou vertiginosa; tant, que ja abans de la guerra el mateix Bakst era superat en diferents països i reduït al paper — envejable, però — de precursor.

Darrera l'armistici, són encara els ballets russos els que menen l'avantguarda de la cursa. Diaghilev, el gran animador, fa in-

Pantera de bronze, ulls incrustats de ferro. Benin (Col. Raton)

teressar els capdavanters de la pintura pels valors plàstics de l'escena i són un estol — Denis, Braque, Picasso, Derin, Juan Gris — els que projecten figurins i decorats magnífics. D'altres, però, com Marie Laurencin, cal reconèixer que no passen d'una banal mediocritat. Apareixen els ballets russos, aportant noves suggestions. I les recerques tècniques i estètiques prossegueixen en els anys successius. Les més remarcables són les dels que s'apliquen a valoritzar la tercera dimensió de l'escena, la profunditat, enfront dels que la negligien executant l'escenografia amb un concepte gairebé exclusivament pictòric. Però algun d'ells, com sol succeir sempre, cau en l'error oposat, que és el de fer predominar aquesta tercera dimensió en perjudici de les altres dues. (Recordem, si no, els «constructivistes», entesos a enfarfegar l'escena d'atuells geomètrics i de siluetes metàl·liques generalment — cal salvar algunes excepcions — totes més absurdes i arbitràries les unes que les altres.) Oscil·lacions entre les dues tendències. Pere Pruna, per exemple, visiblement decantat pel pictorisme en les seves maquetes dels decorats de *Maximilià*, troba l'equilibri just en el projecte de *Pastoral*. Altres exemples, diversament classificables, parteixen de Biline, Gontcharova, Quelvée, Granval. Sense oblidar les felices intervencions esporàdiques d'homes purament de teatre com Jovet i Pitoëff, ni la fèrtil imaginació de Paul Colin, particularment plena de gràcies quan s'enfoca de cara al món frívol del music-hall; aquest pobre music-hall agonitzant a despit de l'aplec de servidors intel·ligents i lleials que defensen les seves darreres posicions.

Exposicions del Museu d'Etnografia del Trocadéro. — Una altra perversa arquitectura que es redimeix fent-se oblidar gràcies als conjunts admirables que sovint exhibeix,

DE PARÍS ESTANT

és la del Trocadéro. El seu Museu d'Etnografia ha guanyat en poc de temps la davantera europea pel que fa a l'estudi de les races primitives, ultrapassant en importància les activitats del *Pitt Rivers Museum* de Farnham i dels *Museum für Völkerkunde* de Berlín, Munic i Leipsic. Els artistes, els amateurs i els simples curiosos, no menys que els mateixos especialistes d'aquests estudis, recordaran sempre amb goig les sorprenents col·leccions de bronzes i voris del misteriós reialme de Benin exhibides ara fa

Camerun i l'Àfrica Oriental; a les institucions religioses i societats professionals dels pobles no islamitzats (Kiatis) del Nord-Camerun; als «Zars» — genis i personatges posseïts — d'Abissínia; als jueus abissinis dits *Falatax*; a les qüestions filològiques més enrevessades en tots els llocs recorreguts. Règims socials, costums, arts i oficis, pràctiques de màgia i demonologia, problemes d'esclavatge, res no ha deixat la missió d'espigolar.

L'exposició del Trocadéro, que omple quatre sales immenses, mostra la documentació material que s'ha recollit durant l'expedició, classificada amb una habilitat que permet, sense confusions geogràfiques ni cronològiques, de seguir punt per punt l'itinerari dels investigadors. Cada grup d'objectes — i n'hi ha alguns centenars de tota mena — va acompanyat de sengles explicacions escrites i d'imatges fotogràfiques per a fer accessible al més profa la seva significació i el seu valor. Uns quants «taxiphot» plens de reproduccions veracòpiques són, també, a la disposició dels visitants. Cal dir que tots aquests objectes són exhibits sota el signe de l'etnografia. No obstant, hi ha dotzenes d'espècimens tan bells que per aquest sol concepte fan oblidar tot altre interès utilitari o didàctic que pugui oferir. El continent africà, a través d'una xarxa extraordinàriament complexa de petites civilitzacions més o menys independents o isolades, ha produït veritables meravelles plàstiques i àdhuc ha conegut tècniques difícilíssimes, segons constaten els famosos bronzes fosos a la cera perduda pels negres del Benin. Afortunadament per aquestes obres excepcionals, avui ja estem en condicions de seleccionar-les, com remarcava no fa gaire

Paul Fierens, destriant-les completament no sols de les realitzades per les races primitives d'altres continents, sinó també del núvol de peces coterrànies que no tenen altre valor que el decoratiu o l'anecdòtic i que, en llur entusiasme de neòfits, els col·leccionistes agabellaven fins fa poc indistintament.

Els motius selectes abunden en l'exposició de la missió Dakar-Djibuti. Cal, però, destacar una atenció especial a la sèrie completa de pintures murals de l'església Duttonos de Gondar (Alta Etiòpia); seixanta metres quadrats de pintura, possiblement la més antiga del país, d'un realisme impressionant i contundent. Waldemar George, insensible com sempre als matisos i per tant decantat cap als extremismes primaris, anatematitzava en un dels seus darrers llibres l'«estat de bestialitat» i l'«apologia del lleig» que, segons el seu criteri actual, representa l'art africà. Si ha visitat aquestes pintures etiòpiques i, al davant d'elles, no ha experimentat el sentiment d'elevació i d'eufòria espiritual que proporcionen les obres d'art d'un dring autèntic, és que els seus sentits són definitivament mesells.

París, agost.

ALBERT JUNYENT

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLIS, 3, 5, 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. — ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGS. — EN CAS D'URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

A les GALERIES SYRA trobareu els presents de més bon gust i qualitat
Diputació, 262 - Telèfon 18710

¡NERVIOSOS!
Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, verigues, fadiga corporal, tremolors, diàpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, modul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, fàstic físic com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, penjadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigint-se i trametint 0'25 ptes. en segells de correu per al franquig a Oficinas Laboratorio Sôkrat, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties

raspalls per a tots els usos
articles de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

MIRADOR TURISTIC

Les comunicacions amb la Vall d'Aran

La foradada de Viella... un gran hotel de 200 habitacions... carreteres asfaltades cap al Pallars, Ribagorça, Benasc... Mirífics projectes de la Dictadura! De tot això n'ha quedat la foradada de Viella a mig construir i la Vall d'Aran aïllada com sempre.

La idea no era dolenta. Comunicar l'Aran amb Catalunya havia de merèixer l'adhesió de tothom. Solament que la foradada de Viella fou feta més aviat de cara a Aragó i que per l'altitud on ha estat construïda, a l'hivern, no comunicarà gairebé res.

volem recordar-nos que les carreteres del Pirineu — a certes altituds — en tenen prou amb 10 centímetres de neu per a esdevenir intransitables degut a quedar convertides en pistes de glaç per les alternatives de sols roents i baixíssimes temperatures nocturnes. Poseu les cadenes que vulgueu als pneumàtics; a cada viratge, l'auto té una furiosa tendència a sortir-se per la tangent. I si no pregunteu-ho als recaders de Puigcerdà a Barcelona que cada setmana es juguen la vida a la collada de Toses. I ens sembla

tantes coses! Hom pensa tot seguit en el tractat internacional, en els projectes aprovats, etc. Però els tractats es desfan de la mateixa manera que es fan: amb avinença de les parts. I no creiem que el govern central trobés dificultats al cantó francès, quan aquest nou traçat simplificaria enormement la tasca dels nostres veïns; no haurien de fer altra cosa que convertir en ferrocarril el tramvia elèctric Marignac a Pont del Rei — 14 quilòmetres i en un terreny més aviat planer.

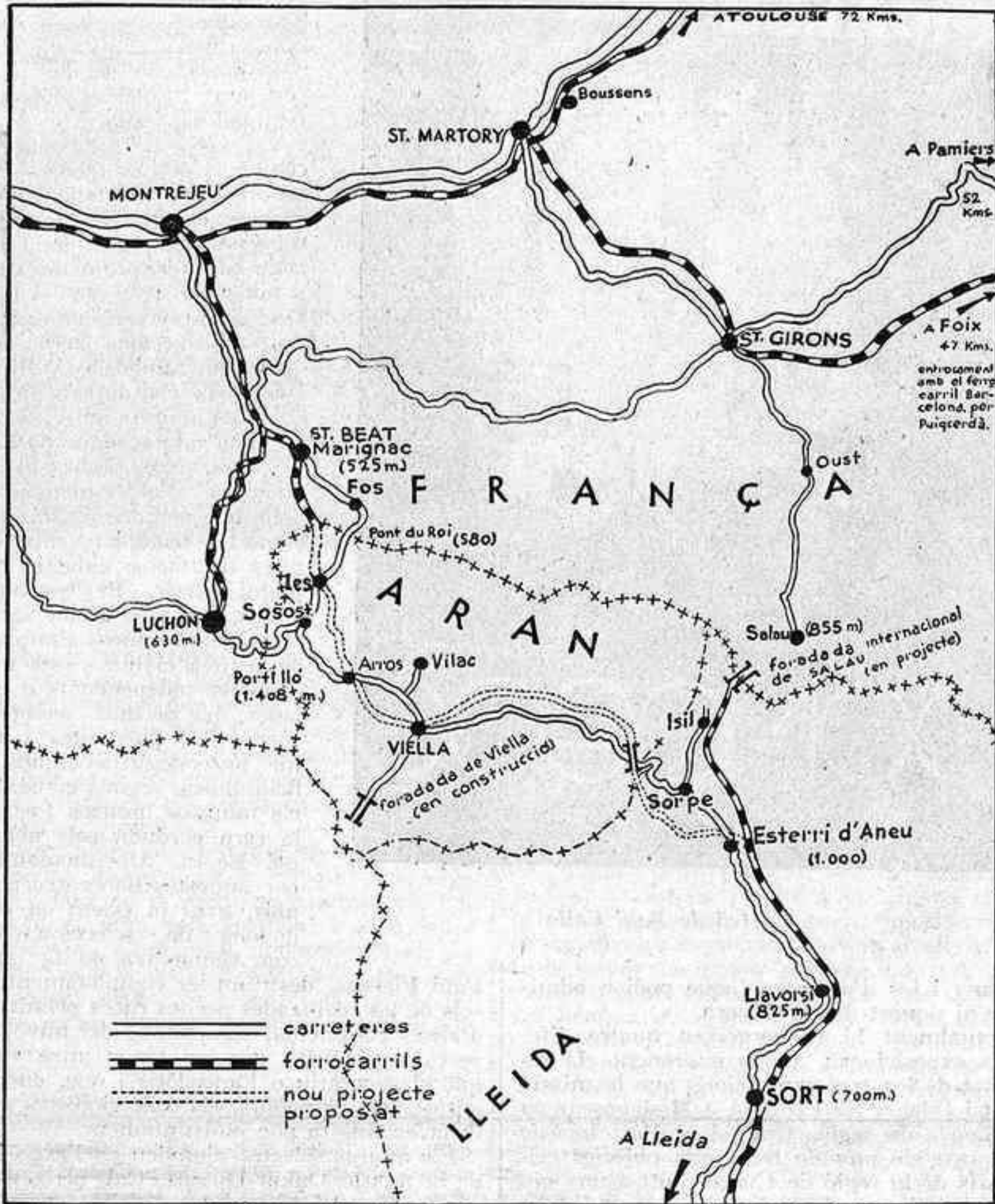
Per altra banda els francesos no són pas poc ni gaire primfilats en qüestió de tractats. El ferrocarril també internacional Ripoll - Ax-les-Thermes havia de comptar, si no anem errats, amb una estació internacional a Puigcerdà. Però els francesos han construït la seva estació internacional a la Tour de Carol, mentre que a Puigcerdà el solar on s'havia de bastir l'estació internacional veritable està encara esperant els fonaments.

comvingut juntament amb els nostres bons amics del Sindicat de Turisme de la Vall d'Aran, que si hi ha una mica de dignitat a Catalunya s'ha de trobar una solució o altra. Que no es pot consentir que els germans d'una comarca nostra hagin d'emigrar periòdicament per no morir de gana, mentre que per un altre cantó la nostra terra es veu obligada a rebre la invasió de gent del Sud. I que la solució radical — mentre no se'n trobi una altra de millor — és la ràpida construcció d'aquest ferrocarril de Lleida a Saint-

comunicació amb Catalunya que es podria obtenir mitjançant un nou traçat del ferrocarril Lleida - Saint-Girons; i pel present, modificació de l'horari de la línia actual d'autobusos i obtenció d'un tracte de favor per part de la duana de l'Estat.

De la xarxa de carreteres secundàries, de la qual també està mancada — que és el que no manca a la Vall d'Aran? — ja en parlarem el dia que contemem el problema cabdal de les carreteres pirenenques.

D'altres qüestions del turisme francès, ho-

La Vall d'Aran i les seves comunicacions

Afegim-hi a això que els francesos no han fet res respecte a aquest ferrocarril internacional de Lleida a Saint-Girons. Des de la firma del conveni — París, 18 d'agost de 1904 —, els únics treballs efectuats són els terraplens de Saint-Girons a Oust — 12 quilòmetres — i una carretera de Saint-Girons a Salau — 32 quilòmetres —. I cal notar que en els medis esportius i turístics de Saint-Girons són completament escèptics quant a la construcció d'aquest ferrocarril. Més aviat creuen factible la construcció d'una carretera per sobre el Port de Salau (2.080 m.). De la foradada ni en saben res!

I quant a les obres ja fetes, no serien tampoc destorb. La construcció del ferrocarril Lleida - Saint-Girons és al tros Tremp-Pobla de Segur. D'allí en amunt, fins prop de Sorpe — i lloc aproximadament on hauria de desviar-se el nou traçat — encara està per començar.

***

Els avantatges d'aquest nou traçat que exposam a la consideració i curiositat pública, són les següents: la Vall d'Aran quedaria definitivament comunicada amb les tetres de Lleida mitjançant un ferrocarril. La foradada que s'hauria de construir sota la Bonaigua — en substitució de la foradada projectada de Salau — seria eficient encara que fos a una cota elevada, perquè, pràcticament els camins ferrats no són interceptats per les nevades normals (exemple: la foradada de Toses). El turisme — encara que fos turisme interior — qüestió interessantíssima en el nostre país per l'excessiva grandària de la seva capital, Barcelona — tindria un mitjà còmode i econòmic per a traslladar grans masses de ciutadans a aquelles magnífiques contrades d'alta muntanya, fins ara prohibides als no benestants. I en un altre aspecte, l'Aran podria explotar les 60.000 hectàries de boscos verges que posseïx, que és tant com alliberar en gran part el mercat de fusta de Barcelona de la importació estrangera.

***

Però en un ordre immediat — car, suposant que aquesta suggestió nostra fos recollida per qui pogués empenyer-la, cal pensar que més aviat és cosa d'un futur — no hi perdriem res de posar-nos a considerar què interessa al turisme de la Vall d'Aran en el moment present.

De tothom és sabut que actualment, a l'hivern, per anar a aquella comarca des de Barcelona, és indispensable voltar per Tolosa de França, via Puigcerdà o Portbou — més de 300 quilòmetres de ferrocarril francès.

En canvi, a l'estiu podem anar-hi directament mitjançant un servei d'autobusos Barcelona-Vall d'Aran, per Tàrraga-Artesa de Segre-Tremp-Sort-Port de la Bonaigua. Però, amb parada i dormida a Sort. Això vol dir que són necessaris dos dies per anar-hi i dos per tornar-ne, cosa que impossibilita el viatge als ciutadans que només disposen de vuit dies de vacances i no tenen automòbil propi, que, mentre no se'ns demostri el contrari, creiem que són majoria a Catalunya.

Aquests autobusos surten de Barcelona a les 7:30 i arriben a Sort a les 17:45, per a tornar-ne a sortir l'endemà a les 8 i ésser a la Vall cap al migdia. Que costaria gaire obtenir de la Companyia que fés el viatge en una sola etapa? Sortint un xic més d'hora, escurçant les parades — adhuc la del dinar — i afectant a aquest servei algun d'aquells magnífics Hispano 100 cavalls que aquesta mateixa Companyia té en altres línies, no ho considerem difícil pràcticament. De La Seu a Barcelona — 208 quilòmetres — moltes vegades fan el trajecte en quatre hores i mitja.

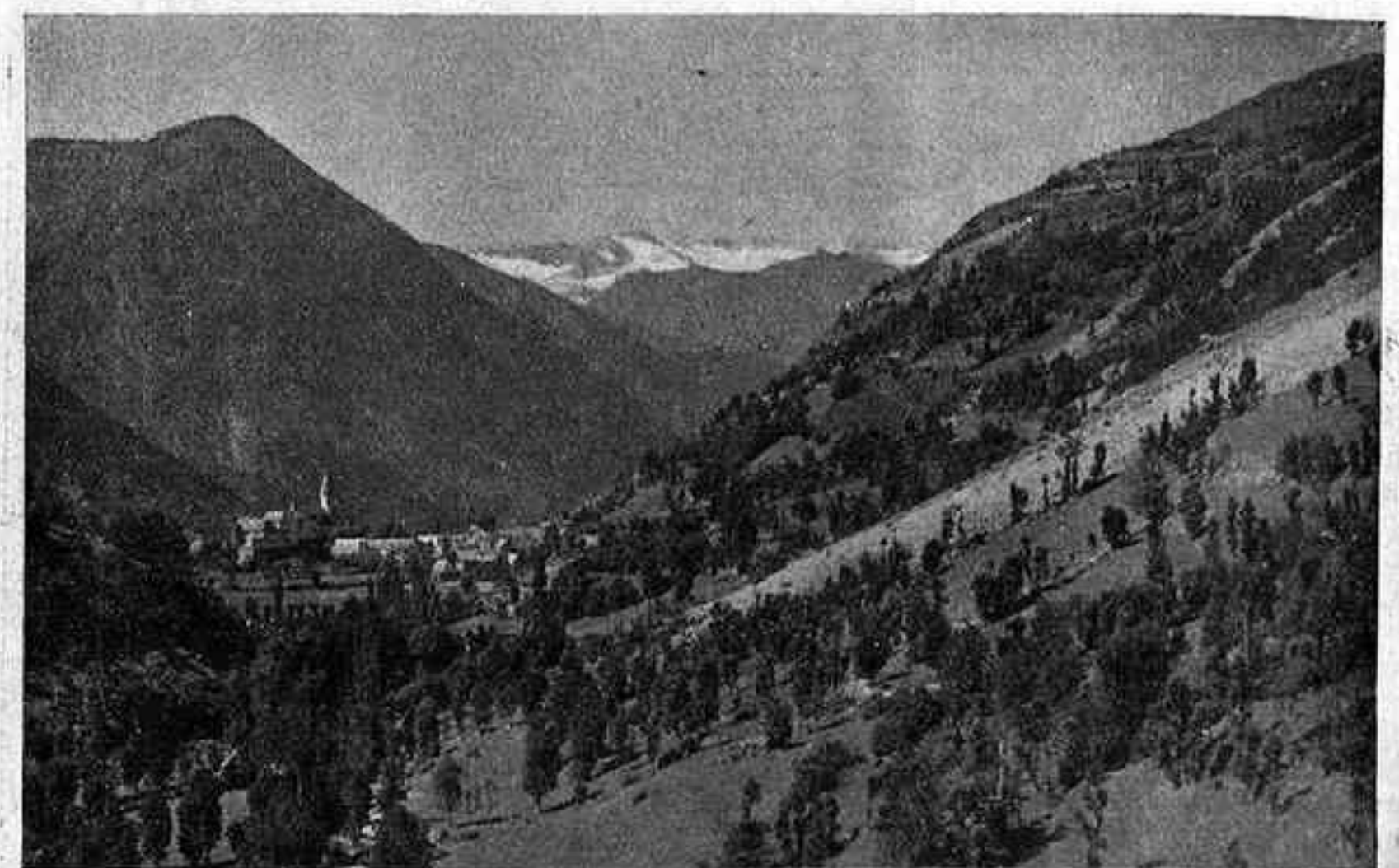
Aquesta petita solució — si podem arribar-ne a dir solució — portaria nous contingents de turistes — turisme interior, ja ho sabem — a la Vall d'Aran, ensens que facilitant-los l'anada a Barcelona els acostaria més a Catalunya. I si no es creu així, a veure: són gaires els aranesos afortunats que es poden gastar 15 duros solament pels viatges en ferrocarril, tercera classe, per anar a Barcelona? I a l'estiu abunden els desvatsats que poden perdre quatre dies solament pels viatges?

***

Una altra qüestió immediata a resoldre i més imperiosa, perquè és vital per al turisme aranes, és la necessitat d'obtenir la reducció al mínim de les formalitats policials i duaneres de frontera.

La Vall d'Aran mentre continui aïllada i mal que ens pesi, ha de viure de cara a França i principalment dels francesos. És el que diuen alguns aranesos: «Els sentiments del nostre cor són catalans. Però els nostres obrers han d'anar a treballar a França. Què us en sembla?»

A nosaltres ens sembla, i així ho hem

Salardú i les Maleides al fons

Girons amb modificació del traçat cap a l'Aran.

O amb la simple afegidura d'un ramal. És igual, en aquest aspecte. El cas és que a la Vall d'Aran hi hagi treball; però no un treball degut al pintoresc sistema de confondre les obres públiques amb la beneficència. Sinó un treball eficient i constructiu,

tels, organització, propaganda, els comarcanos han cregut que no hi perdrien res començant a treballar pel seu compte. Segurament han pensat que el que vingui després serà d'escriure. Amb un sentit comercial honorable, hi ha aranesos que no han vacil·lat a fer despeses considerables per a millorar la indústria hotelera. Altres ciutadans, especial-

Viella

com el d'aquest nou traçat de ferrocarril, que una vegada acabat, determinaria la riquesa definitiva d'una comarca que espera una comunicació veritat per a posar en marxa l'explotació dels seus boscos, la implantació anèxia d'indústries de la fusta, l'aprofitament hidràulic dels seus corrents i la creació dels indispensables sindicats agrícoles ramaders. D'aquesta comarca, la més rica en pastures de Catalunya, que no pot aprofitar-les integralment perquè no sap què fer de la llet ni de la carn!

I mentrestant, on l'ordre turístic, mirar d'obtenir per tots els mitjans el passiu lliure duaner dels automòbils de turisme que visitin la Vall. Seria una manera de compensar parcialment l'aïllament en què viu la comarca. Estem segurs que la gran aportació de visitants que aquesta mesura donaria seria una veritable injecció reconstituent de l'economia de l'Aran.

Avui dia paga el mateix, i ha de passar per les mateixes formalitats, un auto de turisme que entri per la duana de Les per a seguir el viatge cap a l'interior, Madrid, per exemple, que aquell altre amb turistes que només volen entrar a la Vall per passar-hi unes hores i entaular-se davant d'un exquisit fregit de truites del Garona.

Hi ha alguna dificultat d'ordre pràctic que s'oposi a això? No la sabríem veure. La duana de Les hauria de facilitar uns passis temporals, gratuïts, per a la Vall solament. L'especial situació geogràfica d'aquesta impedeix en absolut que aquests autos poguessin endinsar-se si el «puestu» de carrabiners de Salardú no ho volgués. (Recordem que Salardú és l'últim poble de la Vall abans del Port de la Bonaigua; i que aquest és l'única comunicació per a passar a l'interior de Catalunya.)

La solució d'aquest problema prou que l'esperen els hotelers aranesos. Avui són relativament pocs els autos de turisme estrangers que hi entren; i entre ells, a l'estiu, unes línies — més o menys regulars — d'autotocs, que porten caravanes de turistes estiejants a Bagnères-de-Luchon, desahant les formalitats duaneres actuals.

En canvi, si s'obtingués el passiu lliure i gratuït, l'Aran podria comptar amb una bona aportació dels 50.000 autos de turisme que cada estiu rutllen d'un cap a l'altre del Pirineu francès.

***

Resumint: el turisme aranes necessita, per a un futur immediat, una fàcil i segura

ment el patri Joan Ademà, el catalaníssim aranes cent per cent Joan Moles i els altres membres del Sindicat de Turisme de la Vall d'Aran que acudiren a la primera crida, han posat els fonaments d'una organització turística que ha començat editant 30.000 fascicles de propaganda del Pirineu Català conjuntament amb els Sindicats de Turisme de Seu d'Urgell, Cerdanya, Ribes del Freser, Ripoll i Camprodon, per mitjà de l'entitat turística regional anomenada Foment del Turisme del Pirineu Català. Fascicles de propaganda fets amb la cooperació i ajuda tècnica dels Serveis de Turisme de la Generalitat i gràcies a la comprensió del conseller d'Economia, malgrat les reduïdíssimes quantitats que figuren en els pressupostos d'enguany per al nostre turisme.

***

Ja ho sabem que encara som lluny de les fastuositats dels Sindicats d'Iniciativa francesos. (Un exemple: a Ax-les-Thermes, disposen de més de cent-mil francs anuals — la meitat del total pressupost del turisme governamental a Catalunya — per a propaganda, iniciativa i foment del turisme.) Però tot és començar. La Vall d'Aran d'avui és una comarca vivent i amb un esperit nacional que es desperta. Però per acostar-la més a Catalunya i evitar un desamor futur, caldria que el nostre Govern solucionés — pel moment — alguna d'aquestes qüestions i resolgués per un futur immediat el gran problema de les seves comunicacions, única manera de soldar definitivament aquesta comarca al cos de la mare pàtria.

M. VESA

Fotos: Zerkowitz

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat, plaça de la Catedral i carrer de Santa Llúcia, 1, "Casa de l'Ardiaca", tots els dies feiners de 9'30 a 1'30.

Viatges Marsans, S. A.
 Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Pelegrinatge Nacional del Terç Ordre Franciscà a Roma, Assís i altres Santuaris d'Itàlia

Tres rutes d'interès, durada i cost diferents
 Preu mínim: Pessetes 495 tot comprès
 Pròximes sortides: 14 i 18 setembre
 SOL·LICITI OPUSCLE EXPLICATIU